

Uloga školskog knjižničara u poticanju čitanja slikovnica u nižim razredima osnovne škole

Petrović-Poljak, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:916878>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Akademska godina 2020./2021.

Iva Petrović-Poljak

**Uloga školskog knjižničara u poticanju čitanja slikovnica u nižim
razredima osnovne škole**

Diplomski rad

Mentorica: red. prof. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, rujan 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat moga vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

"Ti možda imaš opipljiva bogatstva, kovčege dragulja i ćupove zlata, ali bogatiji od mene nikada nećeš biti jer ja imam nekoga tko mi je pričao priče."

Cynthia Pearl Maus

Hvala mojoj mami što mi je obogatila djetinjstvo pričajući priče i čitajući slikovnice. Hvala mome sinu što me u to djetinjstvo vraćao slušajući kako mu pričam i čitam. Hvala mojoj mentorici red. prof. dr. sc. Ani Barbarić što mi je omogućila da se svega toga prisjetim, a sve te doživljaje, koji su me izgradili i koji su sada moj svakodnevni posao, uobličim u diplomski rad.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ČITANJE.....	3
2.1. Prvi susreti s čitanjem	4
2.2. Kako, koliko i što čitati djeci	5
2.3. Čitanje naglas	7
2.4. Čitanje u sebi.....	8
2.5. Motivacija za čitanje - čitanje iz užitka.....	9
3. SLIKOVNICA KAO MULTIFUNKCIONALNA I MULTIDIMENZIONALNA KNJIGA	12
3.1. Povijest i pojava slikovnice	13
3.2. Zašto je slikovnica važna.....	16
3.3. Funkcije slikovnice.....	17
3.3.1. Informacijsko - odgojna funkcija	17
3.3.2. Govorno - jezična funkcija.....	18
3.3.3. Iskustvena funkcija.....	18
3.3.4. Spoznajna funkcija	18
3.3.5. Estetska funkcija	18
3.3.6. Zabavna funkcija	18
3.4. Odabir kvalitetne slikovnice	19
3.5. Odgojna - obrazovna vrijednost slikovnice	21
4. ULOGA ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU .	24
4.1. Školski knjižničar kao motivator i sukreator nastavnoga procesa.....	26
4.2. Kurikulum kao plan za akciju.....	27
4.3. Analiza i sinteza <i>Kurikuluma nastavnog predmeta Hrvatski jezik</i>	29
4.4. Obaveza, mogućnost, realizacija - Godišnji izvedbeni kurikulum.....	31
5. PLAN ČITANJA SLIKOVNICA - <i>Od ilustracije do imaginacije</i>	32
5.1. Prvi razred	32
5.2. Drugi razred.....	37
5.3. Treći razred	41
6. ZAKLJUČAK	45
7. LITERATURA.....	47
SAŽETAK.....	54
SUMMARY	55

1. UVOD

U svome predavanju izašlom u američkom Guardianu o knjižnicama, čitanju i maštanju kao onome bez čega je naša budućnost nezamisliva, pisac Neil Gaiman iznosi neobičnu korelaciju između broja zatvorenika u Americi koji će trebati ćeliju za petnaest godina i postotka tinejdžera koji ne znaju čitati. Iako ne tvrdi doslovno da pismeno društvo nema kriminaliteta, u nastavku predavanja jasno iskazuje da stvarna korelacija itekako postoji i da je lako izmjerljiva.

Jedno od osnovnih ljudskih prava pravo je na čitanje. Vještina čitanja i pisanja omogućava razmišljanje, prosuđivanje, donošenje odluka. Djeca koja čitaju postaju ljudi koji čitaju, ljudi koji misle, osjećaju i sposobni su za empatiju. Stoga je to najvažniji razlog zašto je važno poticati čitanje od najranije dobi. Mi odrasli, kao čitači, prema pisanoj riječi imamo puno obaveza, ali još više obaveza imamo prema djeci i njihovoj pismenijoj budućnosti.

Osim užitka koji može pružiti u vizualnom i verbalnom smislu, slikovnica, kao prvi strukturirani materijal namijenjen djetetu, ali (u novije vrijeme to se sve više ističe) i odraslome čitatelju, ona je moćno didaktičko sredstvo. Kvalitetna slikovnica je multifunkcionalna i multidimenzionalna, bezvremenska i besprostorna te je kao takva nepresušan izvor interdisciplinarnih razmatranja zbog likovnoga jezika kojim se koristi u kombinaciji s verbalnim tekstom. Njezina uloga u odgoju i obrazovanju mladoga čitatelja je nezamjenjiva.

Njegovanje pozitivnog stava prema knjizi i čitanju zajednički je cilj svih knjižnica koje se bave uslugama za djecu. Za razliku od čitanja iz užitka, koje većinom provode knjižničari u narodnim knjižnicama, školski knjižničari potiču funkcionalno čitanje putem raznih pričaonica i radionica u sklopu čitanja lektirnih naslova, ali i naslova za slobodno čitanje. U novije vrijeme i u školskim se knjižnicama sve više čita iz užitka pa možemo reći da su te dvije vrste čitanja neminovno međusobno povezane i da su knjižnice, bez obzira na njihovu primarnu ulogu, postale mjesta za različite vrste i načine čitanja i druženja s knjigom.

U središtu zanimanja ovoga rada je istražiti ulogu školskoga knjižničara u poticanju čitanja za učenike prva tri razreda razredne nastave. Radom se žele istražiti mogućnosti koje za poticanje čitanja knjižničaru pružaju slikovnice, a krajnji je cilj izrada strukturiranoga Plana čitanja prateći tematske jedinice *Godišnjeg izvedbenog kurikulumu za prvi, drugi i treći razred razredne nastave* koje je objavilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja za nastavnu godinu 2020./2021. kao i ishode *Kurikuluma za Hrvatski jezik* koji ističu korištenje slikovnica.

U istraživanju je korištena metoda analize i sinteze *Godišnjega izvedbenog kurikulum*a za prvi, drugi i treći razred razredne nastave 2020./2021. i *Kurikuluma za Hrvatski jezik*, a kvalitativna analiza za sadržaj preporučenih slikovnica s mrežnih stranica *Hrvatskog knjižničarskog društva* (Lista dobrih knjiga 2005. - 2020. koju su izradili članovi *Komisije za knjižnične usluge za djecu i mlade Hrvatskoga knjižničarskog društva*). Metodom klasifikacije i deskripcije slikovnice su shematski uvrštene u Plan čitanja s pripadajućim ishodom, ciljem čitanja i anotacijom.

U prvome dijelu rada govorit će se o definiciji i važnosti čitanja od najranije dobi, pokušati odgovoriti na vječno pitanje koliko, kako i što čitati djeci, čitati ili pričati priče, u čemu je razlika i što čitatelju donosi čitanje naglas, a što čitanje u sebi, te na koji način postići ono najvažnije kod čitanja - čitanje iz užitka.

Drugi dio bit će u potpunosti posvećen slikovnici, njezinoj pojavnost i razvoju kroz povijest, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj, funkcijama i ulogama, ali i čitanju slikovnice kao zdravstvenome pitanju. Pokušat će se odgovoriti na pitanje kako odabrati kvalitetnu slikovnicu, je li svaka slikovnica primjerena za svako dijete, koliko je teško dobro prevesti slikovnicu, kolika je njezina odgojno - obrazovna vrijednost u aktualnim hrvatskim obrazovnim dokumentima te koliko se slikovnice zaista koriste u nastavnome procesu s učenicima razredne nastave.

U trećem dijelu prikazat će se rad školskog knjižničara kao nastavnika, suradnika u obrazovanju i informacijskog stručnjaka, koji profesionalno obavlja sve svoje uloge, ali i inovativnog i kreativnog pojedinca koji u suradnji s ostalim sudionicima u nastavnom procesu može napraviti zaista puno na integraciji suvremenih metoda u nastavi i korelaciji svih predmeta u školi. Kako je jedna od glavnih uloga školskoga knjižničara poticanje čitanja, navest će se kako i na koji način te kojim strategijama može privući i motivirati učenike na čitanje, koliko mu u tome pomaže kurikulum te kako poznavanjem *Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik* može stručnim, samostalnim izborom napraviti Plan čitanja slikovnica za prva tri razreda razredne nastave slijedeći mjesečne tematske cjeline *Godišnjeg izvedbenog kurikulum*a za prvi, drugi i treći razred razredne nastave 2020./2021.

Četvrti dio rada donosi prijedlog Plana čitanja slikovnica: *Od ilustracije do imaginacije* za prva tri razreda razredne nastave.

2. ČITANJE

Ne postoji jedinstvena definicija kojom u potpunosti možemo obuhvatiti pojam *čitanje*. Iako se značenje pojma izvorno nameće kao opće poznato jer se u svojoj svakidašnjici konstantno susrećemo s njime, pri pokušaju točnoga definiranja samog čina mogli bismo se lako splesti.

U stručnim literaturama, čitanje se ne definira kao jednostavan, već štoviše kao izuzetno kompleksan pojam kojemu treba pristupiti s različitih gledišta. Sukladno tome, oslanjajući se na Grosmanovu teoriju, autorica Kornelija Kuvač-Levačić (2013) navodi da se razvoju čitateljske vještine pristupa interdisciplinarno, sa stajališta pedagogije, psihologije, teorije književnosti, lingvistike, kulture, itd. Uz to, navodi da se čitanje najjednostavnije može objasniti kao čovjekova sposobnost dešifriranja dogovorenoga sustava znakova i shvaćanja poruke koju oni nose. Sličnu definiciju pronalazimo i u *Hrvatskoj enciklopediji* (2020, url) u kojoj se navodi da čitanje predstavlja proces usvajanja kakva teksta na temelju prethodnoga poznavanja barem njegova jezika i pisma, ako već ne i vrsne, stilske, autorske, povijesne i kulturne pripadnosti.

Iz navedenih definicija može se zaključiti da proces čitanja nije jednoznačan. Ono uvelike ovisi o individualnom stupnju postignutih kognitivnih, socijalnih i emocionalnih vještina onoga koji čita (Kuvač-Levačić, 2013). Dr. sc. Ivanka Stričević (2009) napominje kako čitanje ne možemo promatrati samo u vidu dobivanja informacija iz pisanoga teksta. „*Čitanje predstavlja sposobnost koja sadrži niz kognitivnih i socijalnih vještina kao što su izgovor napisanih riječi, identifikacija riječi i njihova značenja, te pridavanje značenja tekstu s namjerom da se dobije značenje iz teksta, a interakcija čitatelja s tekstom i čitateljskim kontekstom rezultira usvajanjem ili sjedinjenjem znanja, činjenica, informacija, mudrosti i iskustva.*” (Stričević, 2009: 41-42).

Upravo je zbog tih značajki teško odrediti jednoznačnu definiciju čitanja jer ono za svakoga pojedinca predstavlja nešto drugo. Djetetu koji se prvi put susreće s pričama interpretacijom najčešće njemu bliskih osoba, čitanje predstavlja početak ulaska u svijet mašte za koji on samostalno odabire do koje će ga mjere razviti.

Kod starije djece čitanje može predstavljati velik intelektualni napor zbog količine napisane riječi, formata knjige, zanimljivosti same teme, svrhe čitanja, osjećaja neuspjeha koji je povezan s usvojenom razinom osnovnih čitalačkih vještina kao što su povezivanje napisanih slova s

izgovorenim glasom, percepcija napisane riječi, povezivanja pročitane riječi s njezinim značenjem.

Zbog svega navedenog poticanje čitanja kod djece od najranije dobi od iznimne je važnosti i uloga odraslih u tome je nezamjenjiva. Čitati treba uvijek, stalno, bilo kada i bilo gdje. Djeci treba čitati čak i onda kada ona sama nauče i počnu samostalno čitati.

2.1. Prvi susreti s čitanjem

Anita Peti-Stantić (2019: 57) ističe da su čitanje i pisanje znatno složenije jezične kompetencije od slušanja i govorenja, ali su one nužne za njihov razvoj. Isto tako napominje kako naš mozak nije predodređen za čitanje, ali ima sposobnost svladavanja te vještine.

Većina djece prvi doticaj s čitanjem doživi pomoću raznih pjesmica, brojalica i slikovnica koje im prikazuju roditelji ili neke druge odrasle osobe koje o njima brinu. Na taj način osvještavaju doživljaj za pisanu riječ slušajući i uočavajući različite intonacije prilikom izgovaranja riječi i povezujući ih s njihovim značenjima. Čitanje djetetu od najranije dobi ima pozitivan učinak te se pokazalo da će dijete koje je raslo u sredini u kojoj se potiče čitanje i samo lakše razviti sklonosti prema samostalnom čitanju (Peti-Stantić, 2019).

Značajno je da s pismenošću dijete dođe u doticaj ranije nego što je spremno za čitanje i pisanje. Prvu pisanu riječ dijete možda susretne na kutiji igračke ili nekom odjevnom predmetu, ali, ako ne prvi, onda zasigurno najbogatiji izvor pisane riječi u najranijoj dobi je slikovnica. Jedno od najopćenitijih tumačenja slikovnice je da je to knjiga za djecu koja se sastoji pretežno od slika ili samo od slika i crteža. Međutim, zbog različitih materijala i oblika od kojih je napravljena kao i zbog funkcija koje je karakteriziraju, primjerenije ju je odrediti kao prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci (Martinović i Stričević, 2011: 40).

Slikovnicom možemo zadovoljiti djetetovu potrebu za nečim novim. Između odraslih i djece se prilikom čitanja stvara naročita veza druženja i bliskosti. Potreba za prihvaćanjem, poštovanjem, sigurnost i pažnja neke su od potreba koje zajedničkim čitanjem dijete može zadovoljiti (Martinović i Stričević, 2012).

Ranim čitanjem slikovnica, raznih priča, osim što razvijamo mentalne sposobnosti i djelujemo edukativno, utječemo na djetetov pogled na svijet te mu pomažemo da se nosi s različitim izazovima u životu.

„Ako čitanje bude zabavno, dijete će ga zavoleti. Ako ne bude, bježit će od njega kao od kuge.“ (Zimmermann i Hutchins, 2009: 66). Da bi dijete prihvatilo knjigu i čitanje kao dio svakidašnjice uz koju može na nenametljiv i zabavan način usvajati vještine i znanja potrebna za život, važno je odabrati kvalitetnu slikovnicu primjerenu dobi i interesu djeteta. Prigodom takvog odabira, kao i kod čitanja, važnu ulogu imaju osobe koje odgajaju dijete, u početku prvenstveno roditelji, zatim odgojitelji te kasnije učitelji, ali tu svakako valja istaknuti i ulogu knjižničara kako u dječjim tako i kasnije u školskim knjižnicama.

2.2. Kako, koliko i što čitati djeci

Prema Stričević (2006) slikovnicu ili priču u djetetov život potrebno je uvoditi tako da ona od igračke koju dijete opipava, razgledava i prelistava postane omiljeni predmet poput igračke.

Roditelj ili drugi odrasli koji čita djetetu, pa i onda kada ono ne razumije u potpunosti što mu se čita, izgrađuje s djetetom poseban osjećaj bliskosti i povezanosti. Ugodan glas roditelja, dok mu dijete udobno sjedi u krilu, stvara osjećaj sigurnosti i povjerenja. Dijete je zadovoljno jer roditelj pokazuje zanimanje za njega i njegov svijet. Bolje se međusobno upoznaju jer roditelj uočava djetetove interese, sposobnosti, način razmišljanja, potrebe, strahove i moguće probleme (Stričević, 2006).

S tim u vezi valja spomenuti tzv. teoriju privrženosti koju je razvio John Bowlby, britanski psihijatar i psihoanalitičar u suradnji s Mary Ainsworth. U užem smislu privrženost se odnosi na izuzetnu emocionalnu povezanost na relaciji dijete - primarni skrbnik koja se odmah po rođenju počinje stvarati, a vidno je prisutna do osmog mjeseca dojenčeta. U širem smislu privrženost se odnosi na izuzetnu emocionalnu povezanost između dvije osobe, zapravo, trajnu afektivnu povezanost koja je obilježena traženjem i održavanjem bliskosti s drugom osobom, posebno izraženoj u situacijama povišenog stresa (Ajduković, Kregar Orešković i Laklija, 2007: 59-91).

Razvojem i rastom djeteta i svijet koji ga okružuje postaje sve kompleksniji. Dijete doživljava veći broj iskustva kroz komunikaciju sa sve većim brojem ljudi. Povezujući se kroz interakciju s osobama iz svoje neposredne okoline, takve slične ili iste obrasce povezivanja pobuđuju kod djeteta čitanje i proživljavanje sadržaja priče.

Na pitanje što je bolje čitanje ili pričanje priča Stričević (2006) navodi da i jedan i drugi način ima svoje prednosti. Pritom je najvažnije ono što dijete najviše voli, što ga najviše veseli i u čemu najaktivnije sudjeluje.

Pričanje je znatno življe od čitanja jer se odrasla osoba koja čita usredotočuje na iskazivanje svojih osjećaja pa radeći grimase i mijenjajući intonaciju glasa čini priču zanimljivijom. Međutim i čitanje priča ima svojih prednosti. Listajući slikovnicu dijete se lakše koncentrira, gledajući slike bolje razumije sadržaj (Stričević, 2006).

Da bi dijete zavoљjelo čitanje kao trajnu aktivnost potrebno je planirati određeno vrijeme, poželjno je stvoriti ugodnu atmosferu, rituale čitanja (kao što je odlazak na spavanje), dati djetetu do znanja da je ono što će se raditi zaista važno. Za vrijeme čitanja treba prilagoditi jačinu glasa, čitati ni preglasno ni pretiho, ritam bi trebao biti nježan. Promjene u intonaciji glasa valja mijenjati ovisno o sadržaju priče kako bi dijete bolje razumjelo pročitano (Stričević, 2006).

Tijekom čitanja, poželjno je da dijete bude uključeno u priču, potrebno je opisivati ilustracije, pokazivati sve što je značajno u slikovnici, razgovarati s djetetom. Značajno je dijete zainteresirati za slikovnicu, postavljajući mu pitanja, a zatim pričekati da pokaže ili odgovori samo. Upravo ilustracije mogu potaknuti razgovor, a tekst povezivanje s pričama iz stvarnoga života (Čitaj mi, url).

Na pitanja koja dijete postavlja treba odgovoriti, a odgovori se mogu ugraditi i u sam nastavak priče. Ukoliko ima nepoznatih riječi, važno ih je objasniti djeci, ali na način da objašnjenje ne narušava slijed priče. To se može učiniti kasnije kroz igru ili u realnom kontekstu i na slikama (Stričević, 2006).

Djeca često traže da im se ista priča čita nebrojeno puta i to svakako treba učiniti preporučuje Nevena Zuber (2017) pozivajući se na istraživanja britanskih psihologinja Horst, Parsons i Bryan koje navode da djeca kojoj se čita ista priča više puta brže zapamte i usvajaju nove riječi od djece kojima se čitaju različite priče, a sadrže iste nove riječi. Dijete neke riječi treba čuti i do dvjesto pedeset puta prije nego što ih shvati i u potpunosti upamti. Čitanje iste priče pomaže djetetu da se opusti i odmori jer djeca vole rutinu. Na taj način dijete povezuje osjećaj ugone i bliskosti s osobom koja mu čita kao i sa samim čitanjem.

Koliko bi vremenski trebalo trajati čitanje nigdje nije posebno određeno. Čita se onoliko koliko dijete želi i može slušati. Kako rastu, djeca imaju razvijeniju pažnju i koncentraciju pa

se i vrijeme čitanja produžava. Poznato je da već samo 15 minuta glasnoga čitanja dnevno pomaže cjelokupnom razvoju djeteta (Moderna vremena, url).

Kriterij kod odabira što čitati ipak je jasnije postavljen, ali nije strogo propisan. Iako je slikovnica prva knjiga s kojom se dijete susreće, nije svaka slikovnica pogodna i zanimljiva za svako dijete. Za koje će priče dijete biti zainteresirano i koje će rado slušati, ovisi ponajprije o skupu iskustava koje je steklo u svakodnevnom životu, ne samo čitanjem nego i kroz igru te interakciju s osobama koje ga okružuju.

Prema Stričević (2006) manjem djetetu treba ponuditi slikovnice s više slika i manje teksta jer ono dobiva informacije i uči gledajući slike i povezujući ih s onim što vidi. Vrlo maloj djeci preporučljivo je čitati slikovnice koje sadrže određenu priču s radnjom. U prvoj i drugoj godini života djeteta pogodne su slikovnice bez teksta, one u kojima se uz sliku određenog predmeta nalazi kratki opis istog te one sa zanimljivim i ritmičnim stihovima. Kako dijete raste, mijenjaju se i djetetova znanja, interesi i sposobnosti. U trećoj i četvrtoj godini života slikovnice postaju složenije, priče u njima sadrže jednostavne zaplete, a tematski govore o životu ljudi i djece, o njihovoj okolini, životinjama. Starijem predškolarcu važniji postaje tekst, a ilustracije više nemaju naglašeno informativnu već prvenstveno doživljajnu i estetsku ulogu. Priče postaju složenije, tematski također vezane za ljude, životinje i prirodu.

Djeca, zbog cijelog tog ugođaja koji se tako stvara, vole kad im se čita naglas. Metoda glasnog čitanja važna je za razvijanje čitateljskih navika i kasniji uspjeh u školi, ali općenito i za uspjeh u stjecanju znanja i vještina. Djeci se putem glasnog čitanja slikovnica pruža mogućnost upoznavanja književnoga jezika, proširivanje vokabulara, njihovoga općeg znanja. Time mogu bolje razumjeti te vještije koristiti složene rečenične strukture. Metoda glasnog čitanja slikovnica uvelike pomaže i kao prevencija poteškoćama u čitanju koje se mogu javiti već u najranijoj dobi (Čitaj mi, url).

2.3. Čitanje naglas

Čitanje naglas jedna je od važnih metoda kojom se potiče razvijanje čitateljskih navika. Uz to, ono za slušatelja predstavlja poseban doživljaj uranjanja u svijet mašte pod tuđim utjecajem.

Doživljaj koji je u njemu potaknulo čitanje naglas Alberto Manguel (2001: 121-122) opisao je na sljedeći način:

"Smjestio bih se u krevet i, oslonivši se na jastuke, slušao kako mi moja odgajateljica čita zastrašujuće bajke Grimm. Ponekad me je njezin glas uspavao; ponekad, naprotiv, činio me je grozničavo uzbuđenim, i poticao sam je da ide dalje kako bih pronašao, brže nego što je autor namjeravao, što se dogodilo u toj priči. Ali veći dio vremena jednostavno sam uživao u raskošnom osjećaju da su me riječi ponijele, i osjećao sam, u pravom fizičkom smislu, da zapravo putujem u divnu daljinu, na mjesto koje se jedva usuđujem pogledati na tajnoj posljednjoj stranici knjige."

Čitanje naglas ima i mnoge druge prednosti. Prvotno, ono dovodi do spoznaje vrijednosti knjige onoga koji ju sluša koja potiče na daljnje razvijanje vlastitih čitateljskih sposobnosti. Kako smo već naveli, slušajući djeca proširuju vlastiti vokabular te spajaju sliku s riječi. Kasnije ono dovodi i do razvoja kognitivnih sposobnosti razgovorom o pročitanome. (Čitaj mi, url)

Prema Dragutinu Rosandiću (2005: 177) čitanje naglas predstavlja „posebnu vrstu jezične djelatnosti pri kojoj se znakovi pisanoga jezika prenose u znakovni sustav govorenoga jezika.". Poseban način čitanja naglas koji je često zastupljen unutar školskoga sustava odnosi se na interpretativno čitanje. „Interpretativno čitanje posebna je vrsta čitanja naglas kojom se iskazuje doživljaj književnoumjetničkoga teksta i taj se doživljaj prenosi slušateljstvu." (Rosandić, 2005: 177). Služi i za razvijanje estetskoga doživljaja teksta čime se razvija literarno čitanje.

2. 4. Čitanje u sebi

Iako čitanje naglas ima brojne prednosti, osnovnim oblikom čitanja smatra se čitanjem u sebi. Karol Visinko (2014: 76) još ga naziva „našim bezglasnim, unutarnjim čitanjem". Takav oblik čitanja prvenstveno je intimniji od onoga naglas i osobi omogućuje veću usredotočenost i slobodu u tumačenju pročitanoga. Tijekom takvoga čitanja, čitatelj nije obavezan konstantno napredovati u tekstu, već je slobodan vratiti se na nejasan dio te ga pročitati više puta. Isto se odnosi i na vraćanje najdražem ulomku.

U obrazovne svrhe, čitanje u sebi služi radi dobivanja informacija. „Zastupljenost čitanja u sebi povećava se vertikalno, tj. na višim stupnjevima odgojno-obrazovnog sustava čitanje u sebi zauzima dominantan položaj." (Rosandić, 2005: 184)

Prema načinu ostvarivanja i didaktičkoj usmjerenosti čitanje u sebi može biti:

- Spontano (neusmjereno)
- Usmjereno (čitanje sa zadatkom)

- Čitanje sa zapisivanjem (s olovkom u ruci)
- Stvaralačko
- Kritičko
- Spoznajno (Rosandić, 2005: 184)

S druge strane, Alberto Manguel (2001) čitanje u sebi povezuje s privatnom ugodom pri čemu se razvija estetski doživljaj teksta. On smatra da određene knjige za potpuno razumijevanje zahtijevaju posebne položaje, ali i mjesta koja im odgovaraju za čitanje. „Postoje knjige koje čitamo u naslonjaču, a ima knjiga koje čitamo za stolom; (...) Čini mi se da knjige koje čitamo u vlaku imaju neka svojstva knjiga koje čitamo u naslonjaču, možda zbog toga što se oba mjesta mogu isključiti iz okoline." (Manguel, 2001: 163)

Ipak, osobiti osjećaj privatnosti tijekom čitanja postiže se, prema autorovoj ideji, čitajući u krevetu čime on postaje svijet za sebe, gdje je sve moguće.

2.5. Motivacija za čitanje - čitanje iz užitka

"U najširem smislu smatramo da je za čitanje motivirano ono dijete koje ima pozitivan stav prema čitanju, a to znači da voli čitati, čitanje mu je poželjna aktivnost, spontano započinje čitati i čita u slobodno vrijeme, tj. izvan škole." (Čudina-Obradović, 2000: 155)

Ljudska je mašta neograničena, ukoliko je takvom razvijemo, a tome bismo trebali težiti prilikom uvođenja djeteta u svijet čitanja. Čitanje je istovremeno *"neurološka sposobnost, povezana s onim što nas oblikuje kao ljudska bića, vještina, koja proizlazi iz specifičnosti pisma kao jednog od najznačajnijih civilizacijskih dostignuća u povijesti ljudskog roda, pomaknuto, produženo sporazumijevanje, ali i spoznavanje kulture kao prostora discipline i prostora slobode, povezano s onim što nas oblikuje kao misaona bića sposobna pojmiti intelektualni napor kao uzbudljiv čin"* (Peti-Stantić i Stantić, 2009: 7).

Motivaciju s psihološkog aspekta možemo definirati kao „stanje u kojem smo pobuđeni unutarnjim potrebama, porivima, težnjama, željama ili motivima, a usmjereni prema postizanju nekog vanjskog cilja koji djeluje kao poticaj na ponašanje,, (Petz, 2005: 203).

Time bismo čitalačku motivaciju mogli objasniti kao unutarnju potrebu, želju i poriv pojedinca za samim procesom čitanja i opetovani užitak u njemu. Anela Mikčević-Milković (2016: 1) u svom članku *Psihološka perspektiva motivacije za čitanje* smatra da:

"Motivacijski aspekt čitanja podrazumijeva vrijednost čitanja kao korisne aktivnosti, pozitivna očekivanja od čitanja, ciljne orijentacije usmjerene na ovladavanje zadataka čitanja, interes za čitanje koji je razvijeniji ukoliko je intrinzično internaliziran, odnosno pobuđen unutarnjom željom ili potrebom, pozitivnu sliku o sebi kao čitatelju, smanjeni osjećaj anksioznosti prilikom čitanja te osjećaj samoeфикаsnosti ili samodjelotvornosti u svladavanju zadataka čitanja."

Kada govorimo o dječjoj čitalačkoj motivaciji, potrebno je razlikovati tri njene najvažnije vrste: predškolska čitalačka motivacija, početna školska motivacija i motivacija za izvanškolsko čitanje - ljubav za knjigu. Da bi bile potaknute potrebno je ostvariti zajedničke preduvjete: osjećaj kompetencije i svjesnost o znanju čitanja, osjećaj samopouzdanja te povezanost čitanja i pisanja sa svakodnevnim iskustvima (Čudina- Obradović, 2000).

Motivacija za čitanje kod djeteta predškolskoga uzrasta iskazuje se na više načina. Primjerice, ako dijete već od najranije dobi želi znati nazive slova, pokazuje želju za pisanjem, traži od roditelja da mu čita, iskazuje posebno zanimanje i često se uživljava u radnju pri zajedničkom čitanju, samostalno i samoinicijativno razgledava slikovnice i ostale knjige sa slikama (Čudina-Obradović, 2000). Kako je već više puta spomenuto, za sam razvoj pozitivne predčitalačke motivacije od presudne je važnosti upravo uloga roditelja te njihovo bavljenje djecom te dobi. Veoma su važni i zajednički odlasci u knjižnicu, pregledavanje, listanje, traženje i posuđivanje knjiga. Ukoliko okruženje u kojemu dijete odrasta bude ispunjeno poticajnim i stalno dostupnim čitačkim materijalom, da je dijete u mogućnosti svakodnevno samostalno posegnuti za njim, smatra se da će i želja za čitanjem biti veća. (Baker, 1997 prema Čudina-Obradović, 2000).

Polaskom u školu djetetu, jedna od najvažnijih školskih obaveza, postaje upravo čitanje. Međutim, sada mu se uglavnom određuju čitalački sadržaji te je primorano kontinuirano svakodnevno čitati ono što mu je određeno. Kako zbog složenosti samoga procesa početnog dešifriranja sadržaja, tako i zbog zagovarivanja čitanja kao obaveze, dijete prethodno stečenu predčitalačku motivaciju može vrlo lako izgubiti. Upravo zbog toga nužno je pomoći djetetu u pronalasku novoga oblika motivacije za čitanje. Veliku ulogu u tome ima sam učitelj razredne nastave koji će pokušati prilagoditi sadržaj, ali i razredno ozračje, toj promjeni motivacije, ali i pokušati potaknuti daljnji razvoj već stečene čitalačke motivacije (Čudina-Obradović, 2000). Tu je svakako od pomoći i školski knjižničar koji u suradnji s učiteljem razredne nastave može predložiti zanimljive i poticajne sadržaje za slobodno čitanje kao i organizirati različite kreativne radionice za poticanje istog.

Nakon savladavanja početnoga procesa šifriranja i dešifriranja čitalačkih sadržaja, motivacija za izvanškolsko čitanje određuje se djetetovom potrebom, željom i uživanjem u čitanju u slobodno vrijeme (Wigfield i Guthrie, 1997 prema Čudina-Obradović, 2000). Ukoliko u izvanškolsko vrijeme dijete većinu vremena provodi čitajući i u tome istinski uživa, tada sa sigurnošću možemo zaključiti da je razvilo ljubav prema knjizi, tj. da čita iz užitka.

Motivacija za čitanjem podrazumijeva mentalnu spremnost, želju i interes pojedinca za čitalačkom aktivnošću te predstavlja vrlo snažan pokazatelj količine čitanja kod mladih, kao i važan pokazatelj razumijevanja pročitano. Osim što podrazumijeva upoznatost sa samom aktivnošću, koju treba započeti od najranijih dana djetetova života, kako smo više puta naglasili, motivacija za čitanje je i emocionalno obojana. Pozitivne emocije povezane su sa željom za čitanjem i većom količinom čitanja općenito. Dijete koje je imalo prilike uživati u čitanju povezivat će ga s pozitivnim emocijama i rado će htjeti ponoviti takva iskustva. Slikovnica kao odličan način komuniciranja, podučavanja i razvoja djeteta od najranije dobi postaje tako moćan alat kod motivacije mladog čitatelja (Zdravi grad Poreč, url), a čitanje slikovnice dječje iskustvo koje oplemenjuje njegov rast i razvoj.

3. SLIKOVNICA KAO MULTIFUNKCIONALNA I MULTIDIMENZIONALNA KNJIGA

Stručnjaci se slažu da nije lako definirati slikovnicu. Slikovnica je i ilustracija i tekst i cjelokupni dizajn. Kao takva predmet je interesa u književnosti, knjižničarstvu, pedagogiji, psihologiji, umjetnosti i dizajnu.

Teorijska promišljanja slikovnice započela su u drugoj polovici dvadesetog stoljeća. Autorica Smiljana Narančić Kovač (2015) u svom se djelu *Jedna priča – dva pripovjedača* bavi stvaranjem jednog teorijskog modela. Prema njenom istraživanju slikovnica je određena svojom trodimenzionalnošću što znači da nije samo umjetničko djelo u smislu duhovnoga, već i kao predmet koji je likovno osmišljen. U njoj se ne nalazi više priča, kako se prije smatralo, već samo jedna, ali ona ima dva različita diskursa – vizualni (slikovni) i verbalni (jezični). Razumijevanje slikovnice tako nužno ovisi ne samo o "pojedinačnim prinosima dvaju priopćajnih kanala, nego i u načinu njihova zajedničkog i uzajamnog su-djelovanja, ali i o načinima na koje oni uključuju čitatelja u proces konstrukcije značenja" (Narančić Kovač, 2015: 407). U današnje vrijeme govori se čak o multidimenzionalnom diskursu slikovnice ukoliko objedinjuje uz spomenutu sliku i tekst, zvuk i animaciju (Stričević i Martinović, 2011: 50).

Postoje slikovnice bez formalnoga teksta, ali kako dijete uvijek ima pomagača prigodom čitanja, njegovo postojanje ipak se ne može u potpunosti isključiti. Sam roditelj, ili netko drugi tko djetetu priča odnosno tumači prikazanu sliku, zapravo sam stvara tekst. Stoga je činjenica da se svaka slikovnica koristi dvama vidovima komunikacije, slikovnim i tekstualnim u potpunosti točna (Crnković i Težak, 2002).

Slikovnica tako predstavlja djeci uvod u književnost, uvod u umjetnost govorene i pisane riječi, prvi susret s likovnom umjetnošću. Kao takva ima važnu ulogu u razvoju djece čime i opravdava svoju multifunkcionalnost.

Za suvremene slikovnice često kažemo da su dvostruko kodirane. Taj se dvostruki kod odnosi na sadržaj koji nije upućen jedino i isključivo djeci, već i starijim odraslim čitačima. Slikovnica koja uzima u obzir oba sudionika procesa čitanja zapravo na taj način posreduje kako njihovo međusobno povezivanje tako i stvaranje veza sa svijetom priča. Danas na tržištu ima sve više slikovnica baš za odrasle čitatelje. Međutim na samom početku razvoja slikovnice ne nalazimo takve primjerke.

3.1. Povijest i pojava slikovnice

Iako su se pojavile u 17., pravim stoljećem dječje slikovnice smatra se 20. stoljeće. Začetnik je teolog i pedagog J. A. Kamensky, čija je *Orbis sensualium pictus* objavljena 1658. godine poznata kao prva "edukativna slikovnica" u povijesti iako je po današnjim standardima to više bila ilustrirana knjiga namijenjena učenicima u školi. Stoga se pravim ocem slikovnice ipak smatra weimarski nakladnik J. Bertuch koji je 1792. godine realizirao pravi nakladnički pothvat objavivši divot-izdanje *Slikovnice za djecu* u 12 tomova. U početku su te slikovnice bile prodavane zajedno, ali moglo ih se kupiti i pojedinačno jer su tako bile dostupnije širem krugu čitatelja. Izlazile su u dvije verzije. Prva verzija bila je jeftinija i sadržavala je jednostavne bakroreze, a druga luksuznija kolorirane bakroreze. Njegova *Slikovnica*, u kojoj je velika pozornost posvećena ilustracijama, predstavlja preteču modernih dječjih enciklopedija (Čičko, 2000: 17).

Vrlo se rano uočila potreba za čitateljskim sadržajem namijenjenim djeci. Ipak, prva izdanja takvoga sadržaja se ne pojavljuju istovremeno s pojavom tiskane literature za odrasle. Razlog tomu je prvenstveno tehničke prirode, a odnosi se na nepostojanje tehnologije tiskanja u boji. Prve slikovnice tiskale su se tehnikom drvoreza i bojane su rukom. Stoga je tek pojava tiska u boji utjecala na raširenu pojavu slikovnice i to ponajprije u Njemačkoj i Velikoj Britaniji (Stričević i Martinović, 2011: 42). Poznato ime u to vrijeme bio je Albrecht Pfister, njemački tiskar, koji tiska prvu knjigu na njemačkom jeziku – Ezopove basne koju naziva *Edelstei* (Batinić i Majhut, 2001).

Ilustrirane biblije ili katekizmi za djecu, ilustrirane ABC-knjižice i početnice te ilustrirana izdanja basni smatraju se pretečama slikovnica. Uloga tih ilustracija bila je kod čitatelja izazvati snažan vizualni dojam zbog kojega će bolje upamtiti biblijske povjesnice koje su se u to vrijeme najčešće učile napamet (Batinić i Majhut, 2001).

Knjige za najmlađe s puno ilustracija počeo je prvi, početkom 19. stoljeća, redovno izdavati nakladnik John Harris (Majhut i Batinić, 2017). Njegovo objavljivanje dviju slikovnica – *Majka Hubbard* i *Bal leptira* prethodile su slikovnicama u kojima boja predstavlja važan čimbenik kod ilustracija.

Ilustracije su, do pojave tiskara Edmunda Evansa, bile veoma grube. Njegova je želja bila izraditi slikovnicu u boji veće kakvoće pa su, zahvaljujući tome, ilustracije brojnih britanskih ilustratora već tada bile vrlo kvalitetne (Majhut i Batinić, 2017).

U Njemačkoj su, u prvoj polovici 19. stoljeća, slikovnice bile poetskoga tipa, tekst je bio rimovan, sadržajno reproducirajući razne bajke ili poznata djela svjetske književnosti. Izdavane su i slikovnice u kojima su se na realistički način prikazivali motivi i prizori iz svakodnevnog života djece i odraslih. Valja spomenuti njemačkog liječnika Heinrich Hoffmann koji je odlučio napraviti vlastitu slikovnicu za sina, nezadovoljan tadašnjom ponudom, koju je nazvao *Vesele zgode i šaljive slike sa 15 koloriranih tabli za djecu od 3 do 6 godina*. Slikovnica je postigla velik uspjeh te je imala još par izdanja. Kako su teme njegovih priča bile problematična ponašanja djece, o dobrobiti ove slikovnice mišljenja stručnjaka bila su podijeljena (Majhut i Batinić, 2017).

Slikovnica se u Hrvatskoj pojavljuje dosta kasnije. U početku nije ni postojao hrvatski naziv za takvu dječju knjigu, već se 1869. pojavljuje riječ *slikovnjak* kao termin za njemačke i francuske slikovnice. Slikovnica je tada smatrana anonimnim proizvodom, nešto kao dječja igračka, a ne autorskim djelom. Budući da prva hrvatska slikovnica nije sačuvana danas još uvijek ne znamo točno kada se pojavila. Pretpostavlja se da je nastala oko 1880. (Batinić i Majhut, 2001 prema Stričević i Martinović, 2011: 43). Slikovnica *Domaće životinje* nakladnika Albrechta i Fiedlera (Sveučilišna knjižara Franje Župana) iz 1885. godine donedavno se smatrala najstarijom sačuvanom hrvatskom slikovnicom. Međutim, prema najnovijim istraživanjima tu joj je titulu preuzela *Mala zvernica* u objavi Hartmana 1864. godine (Batinić i Majhut, 2001).

Precizni podatci o tome koliko se slikovnica tiskalo u Hrvatskoj ne postoje. Značajno razdoblje bilo je ono između dva svjetska rata, kada ih je najviše objavljeno (Stričević i Martinović, 2011: 43). Radi lakšeg praćenja autori Berislav Majhut i Štefka Batinić (2017) povijest slikovnice dijele u tri razdoblja: prvo razdoblje 1854. – 1880., drugo razdoblje 1880. – 1918. i treće razdoblje 1918. – 1945. godine.

U prvome su razdoblju inozemni autori svoje naslove ponudili i drugim tržištima, radi smanjenja troškova, a među njima našlo se i hrvatsko. Na hrvatskom jeziku tada je izdana prva slikovnica *Mala obrazna Biblia* objavljena 1854. godine u Pešti, u izdanju mađarskog nakladnika Alajosa Grynauesa (Majhut i Batinić, 2017).

Za najranije hrvatske slikovnice, tekst je pisao Ljudevit Varjačić, no one nisu sačuvane. Što se pak ilustracija tiče, potrebno je istaknuti da su one rijetko bile izvorno hrvatske. Naime, slike su se kupovale od inozemnih ilustratora ili su ih slikali hrvatski autori pa su se onda tiskale u inozemstvu ili su se slikale u inozemstvu, a zatim su se preko kupljenih klišeja tiskale u

Hrvatskoj. Razlog takvoj praksi bio je u kasnoj pojavi ilustratora slikovnica 30-ih godina 20. stoljeća, ali i već dobro uhodano navedeno poslovanje (Batinić i Majhut, 2001).

U razdoblju od 1844. do 1847. godine Ignjat Ćivić Rohorski objavljuje šest svezaka bogato ilustriranih *Basni*. Osim njega, 1864. godine Lavoslav Hartman objavljuje knjigu o životinjama *Domaće životinje i njihova korist* kojoj je također ilustrativni dio bio naglašen. Tada, da bi objavio knjigu, nakladnik je trebao tražiti preporuku državnih ili vjerskih institucija, a zatim bi se knjiga, po preporuci, dijelila najboljim učenicima te bi se na taj način riješio problem prodaje. Nakon ove slikovnice, Hartman je objavio još nekoliko knjiga, ali ga je u daljnjem izdavanju spriječila smrt. S obzirom na njegov veliki utjecaj na popularnost knjiga i slikovnica koje je izdao, njegovom smrću prestaje takav oblik nakladničkog bavljenja slikovnicom u Hrvatskoj (Majhut i Batinić, 2017).

Za drugo razdoblje, oko 1880. godine, karakteristične su narativne slikovnice koje tada prestaju biti isključivo namjenske i koje više ne moraju vlastitom korisnošću opravdavati svoju cijenu. Budući da im je zbog toga i cijena pala, autori su si mogli dozvoliti objavljivanje slikovnica koje imaju prvenstveno zabavnu funkciju. Tako su 1885. godine Stjepan Kugli i Albert Deutsch objavili prvu nepoderivu slikovnicu *Milodarke dobroj djeci*. Najveću popularnost Stjepan Kugli je postigao 1903. godine objavljivanjem slikovnice *Mala zorna obuka: sa hrvatskim, njemačkim i francuskim riječima* (Majhut i Batinić, 2017).

Različitim političkim previranjima obilježeno je treće razdoblje povijesti slikovnice u Hrvatskoj. Prve izvorno hrvatske slikovnice pojavljuju se tek nakon 1918. godine. Jedna od njih bila je slikovnica autorice Ivane Brlić-Mažuranić i ilustratora Vladimira Kirina *Dječja čitanka o zdravlju*, objavljena 1927., koja je promicala sprječavanje nehigijenskih i zaostalih uvjeta na selu. Izdavane su i slikovnice namijenjene samo jednom korisniku. Takva je bila *Umjetnik mali* unutar koje se nalazio obojeni papir pa su djeca mogla, nakon čitanja, izrezati neki svoj željeni oblik vezan uz pročitano priču (Majhut i Batinić, 2017).

Iako možemo hrvatsku slikovnicu postaviti u neke vremenske okvire, kronološko snalaženje je poprilično otežano jer nakladnici tada nisu objavljivali godinu izdavanja nekog svog naslova.

Ipak, neosporna je činjenica da se više zna o slikovnicama nastalim kroz povijest nego o suvremenim slikovnicama jer se one u današnje vrijeme rijetko pojavljuju kao predmet istraživanja. Slikovnice se izdaju gotovo svakodnevno, nakladničko tržište obiluje njima. I premda je od pojave prve slikovnice proteklo nešto više od dvije stotine godina mišljenje da

slikovnica, prva dječja knjiga, predstavlja pritvorena vrata u djetetov život, nije se do danas promijenilo. Zato nije svejedno kakvu ćemo mu slikovnicu pružiti i koliko ćemo ta vrata odškrinuti.

3.2. Zašto je slikovnica važna

Slikovnica je prvenstveno namijenjena djeci mlađega uzrasta, djeci predškolske dobi i mlađe školske dobi iako dobne granice za njeno čitanje nema. Osim za igru i razonodu u obiteljskom okruženju, njome se služe i odgajatelji, učitelji te školski knjižničari u odgojno-obrazovnom procesu.

U današnje vrijeme velika se važnost usmjerava na poticanje i promicanje čitanja te se osmišljavaju razni projekti kako bi se navedeno ostvarilo. Kao važno nastavno sredstvo koristi se slikovnica koja na zanimljiv način može pomoći prilikom savladavanja tehnike čitanja i razumijevanja pročitano. Uvelike se koristi i kod obrade satova lektire u prvim i drugim razredima osnovne škole dok učenici nisu još u potpunosti savladali i uvježbali tehniku čitanja. Međutim, može se koristiti i u višim razredima osnovne škole kao zanimljiv i kreativan uvod, motivacija za čitanje nekog drugog lektirnog djela ili obradu novih sadržaja, raspravu o nekom problemu koji se u slikovnici sadržajno ističe ili u završnom dijelu sata kao sistematizacija naučenog. Ona omogućava da se na kreativan, (pro)aktivan i poticajan način osmisli nastavni sat u kojem će se izmjenjivati igra, razgovor i konstruktivan rad.

Različite okolnosti u djetetovu životu moguće je proraditi kroz slikovnicu, tj. kroz priču, čiji likovi često daju rješenja za suočavanje s određenim problemom ili nude savjete kako prevazići raznorazne neprilike. Poistovjećivanje s nekim od likova pomaže djetetu da uvidi kako se i netko drugi može naći u sličnoj situaciji pa se na taj način, pronalazeći potporu, može osjećati bolje. Naravno, u tome mu od velike pomoći treba biti roditelj ili učitelj, ali sve više i knjižničar, koji će ga poticati na određene slikovnice te usmjeravati na što da se fokusira prilikom čitanja.

Slikovnica, pritom, uči dijete o svijetu koji ga okružuje, poučava ga i pruža osnovne spoznaje o životu, potiče razvijanje mišljenja – analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje, pomaže razumjeti uzročno-posljedične veze među stvarima i pojavama, uvelike podupire razvoj govora. Izgrađuje djetetov književno-umjetnički ukus, bogati njegov rječnik, djeluje na njegove osjećaje, utječe na njegov stav i zanimanje za knjigu te pomaže razvijanju ljubavi prema čitanju iz užitka (Čitaj mi, url).

Da je važnost čitanja slikovnice i zdravstveno pitanje u svome tekstu *Velika važnost malih priča: Zašto moramo čitati djeci* obrazlaže Anda Bukvić (2016) iznoseći niz argumenata kao imperativ svojoj tezi.

"Radikalno zvuči, ali znanstveno utemeljena istraživanja kažu da je čitanje djetetu od rane dobi jednako važno za razvoj koliko i zadovoljavanje primarnih potreba za hranom, sigurnošću, igrom, odmorom, ljubavlju. Sinapse koje se razvijaju čitanjem ne razvijaju se nijednom drugom aktivnošću. Danas magnetska rezonanca bilježi autentičnu moždanu aktivnost u realnom životnom kontekstu i okruženju pa nema više nagađanja: postoje opipljivi dokazi da je mozak zdravog djeteta koje je bilo izloženo pravim poticajima znatno razvijeniji od mozga jednako zdravog djeteta koje je okolina, uvjetno rečeno, zanemarivala. To naravno ne znači da je isključivo čitanje pravi i jedini poticaj u najranijoj dobi, ali ono integrira sve poticaje koji pridonose i fizičkom i mentalnom zdravlju djeteta: uroda, toplina i blizina roditelja, fokusiranost na dijete bez vanjskih smetala, i šareni zanimljivi predmeti za listanje, prevrtanje i igru."

Slikovnica tako danas raspolaže s pedagoškim, psihološkim, umjetničkim, jezičnim pa čak i zdravstvenim potencijalima utjecaja na dijete pa kao takva treba biti u suglasju s potrebama onoga komu je namijenjena. Zato ju je moguće odrediti i kao multifunkcionalan čitateljski materijal (Stričević i Martinović, 2011).

3.3. Funkcije slikovnice

U toj multifunkcionalnosti slikovnice autor Petar Čačko (2000) izdvaja pet njezinih funkcija: informacijsko - odgojna, iskustvena, spoznajna, estetska i zabavna, a autorice Ivanka Stričević i Ivana Martinović (2011) dodaju i šestu, govorno - jezičnu.

3.3.1. Informacijsko - odgojna funkcija

Informacijsko - odgojna funkcija slikovnice omogućuje djetetu da razvije vlastito mišljenje, da shvati veze i promjene između stvari i pojava koje ga okružuju te da osvijesti i možda riješi situacije koje ga muče, ali ih nije znalo izraziti. Sadržaj slikovnice informira i odgaja dijete, podučava ga prihvatljivom ponašanju, higijeni i zdravlju kao i odnosima u obitelji. Dijete može naučiti da je knjiga izvor znanja (Čačko, 2000: 15).

3.3.2. Govorno - jezična funkcija

Govorno - jezična funkcija razvija i promiče predčitačke vještine, dakle, uspostavljanje veze među slovima i glasovima, usvajanje jezične sposobnosti, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja (Martinović i Stričević, 2011: 53).

3.3.3. Iskustvena funkcija

Iskustvena funkcija odnosi se na pružanje posrednog iskustva djetetu. Sve ono što dijete ne može doživjeti neposrednim iskustvom može putem čitanja slikovnice. Tako se dijete iz grada može upoznati s domaćim životinjama, načinom na koji se obrađuje zemlja, raznim zanatima. S druge strane seoska djeca mogu upoznati kakav je to život u gradu. Djeci čitaju odrasli pa im tako i oni mogu prenijeti svoje spoznaje, znanja i iskustva (Čačko, 2000: 15-16; Martinović i Stričević, 2011: 53).

3.3.4. Spoznajna funkcija

Spoznajna funkcija se ostvaruje tako da čitajući slikovnicu dijete provjerava svoje postojeće spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama te na taj način može dobiti informacije o točnosti istih. Čitajući slikovnice dobiva potvrdu o svojim postupcima, može vidjeti je li ono što misli ispravno te jesu li mu stavovi prihvatljivi (Čačko, 2000: 15).

3.3.5. Estetska funkcija

Estetska funkcija ima zadaću razviti kod djeteta smisao i osjećaj za lijepo, izgraditi istančani ukus, pobuditi emocije i doživljaje. To se odnosi i na sam izgled slikovnice, njene ilustracije, suodnos likovnih i grafičkih komponenti. Dijete će puno prije posegnuti za vizualno lijepom slikovnicom. Estetskom se funkcijom kod djeteta utječe na oblikovanje stavova, zanimanje za knjigu te razvoj ljubavi prema čitanju iz užitka ili zabave (Čačko, 2000: 16; Martinović i Stričević, 2011: 53).

3.3.6. Zabavna funkcija

Zabavna funkcija slikovnice ostvaruje se time što se dijete sa slikovnicom treba igrati i zabavljati, kako je ne bi doživjelo dosadnom i odbojnom. Veoma je važno da se slikovnica ne

nameće djetetu, kako čitanje, a i sama knjiga, ne bi postali nešto što se mora. Djetetu se treba omogućiti da samo izabere što želi čitati, naravno, uz uvijek prisutno usmjeravanje roditelja i učitelja (Čačko, 2000: 17).

Sve navedene funkcije slikovnice imaju zajedničku odliku, a ta je da se međusobno nadopunjuju, rijetko se jedna ostvaruje neovisno o drugoj, a posebice je to izraženo kod govorno-jezične funkcije. Ona se ostvaruje paralelno s ostalim funkcijama, a često i kao njihova posljedica. Međutim, za ostvarivanje svih tih funkcija preduvjet je zabava. Djetetu slikovnica koju čita ili mu čitaju odrasli treba biti prvenstveno zabavna (Martinović i Stričević, 2000: 52).

3.4. Odabir kvalitetne slikovnice

Značajke, ciljevi i svrha koje bi trebala imati, funkcije koje razvija i osjetljiva dob čitatelja oni su čimbenici koji pred stvaraoce slikovnica postavljaju visoke zahtjeve što uspješnijeg ostvarivanja svih njezinih potencijala. Istovremeno se nalaže da se pri ocjeni kvalitete same slikovnice ne koriste samo kriterij koji se primjenjuju u proučavanju dječje književnosti već i kriterij za procjenu likovne umjetnosti, jezika i književnosti, zatim procjena likovno - tehničke opremljenosti i usklađenosti knjige (veličina, oblik, primjerenost uveza u odnosu na sadržaj i dob djeteta) te obrada teme (kod problemskih slikovnica) (Martinović i Stričević, 2011: 55). Stoga je dobro postavljeno pitanje kakva je to slikovnica koja zadovoljava postavljene kriterije. Još kada se uzme u obzir da je slikovnica i komercijalni proizvod koji kao takav nije uspjela izbjeći kriterije tržišta, a koji nisu uvijek najbolji za dijete i njegov razvoj. Važno je zato naglasiti da roditelji i drugi odrasli koji žele odabrati kvalitetnu slikovnicu trebaju biti dobro informirani i pažljivi kod izbora.

Centner (2007) upozorava na što bi prvenstveno bilo dobro obratiti pozornost prigodom kupnje slikovnice. Budući da danas slikovnicu možemo kupiti posvuda, od benzinske postaje do supermarketa, potrebno je voditi računa o tome tko je autor i/ili ilustrator te odabrati one koje su potpisane od strane istih. Kako ilustracije i tekst utječu na prve estetske ukuse kod djece to bi trebao biti prvi i najvažniji kriterij kod odabira kvalitetne slikovnice.

Odnos teksta i ilustracije, ali i oprema te njihova zajednička usklađenost sljedeće su stavke kod procjene kriterija vrednovanja.

Tekst bi trebao biti prilagođen djetetovoj sposobnosti razumijevanja poruke koju prenosi, zanimljiv, smislen, pisan jasnim i pravilnim jezikom. Slova u slikovnici moraju biti dovoljno

velika, po mogućnosti velika tiskana u pojmovnim slikovnicama jer će dijete sliku percipirati zajedno s tekстом. Ilustracije trebaju biti skladnih boja i estetski vrijedne, realne kad pojašnjavaju pojmove, a maštovite kad obogaćuju doživljaj. Važno je i pitanje kakve poruke djetetu prenose, primjerice o stereotipima (npr. spolnim) (Stričević, 2007). Osobito je važno da slikovni i tekstualni dio slikovnice mogu stajati u različitim odnosima, ali da su uvijek u sinergiji (Martinović i Stričević, 2011: 56).

Jednako važno kod odabira slikovnice je i sigurnost za djetetovo zdravlje, to jest da slikovnica odgovara sigurnosnim zahtjevima, da kod izrade nisu korištene otrovne i nepostojanje boje te da nema oštre rubove ili uglove, osobito one namijenjene najmlađoj djeci.

Još je jedna zanimljivost koju možemo promatrati u sklopu kriterija za odabir kvalitetne slikovnice, a na njega se osvrnula Anda Bukvić (2017) u članku *Književna kritika susreće književnost za djecu: I o slikovnicama treba pisati, zar ne?*, a to je pitanje prevođenja inozemnih slikovnica. Bukvić (2017) navodi da se zbog premale svijesti o edukativnoj i umjetničkoj vrijednosti slikovnica, i percipiranja tih knjiga kao trivijalne zabave, često dogodi da se prijevod povjeri nespremnoj i nekompetentnoj osobi koja se zatim lako posklizne na slikovnicama jer je riječ o drukčijem mediju. Slikovnice se ne prevode, već i adaptiraju, i to za posebnu vrstu publike, one najzahtjevnije. Krajnji rezultat treba biti upotrebljiv, posebno u slučaju slikovnica s malo teksta za vrlo malu djecu. Tekst treba biti čitljiv naglas i jasan kad se pročita. Treba paziti gdje završava jedna ilustracija, a počinje druga, jer isti tekst u različitom slikovnom okruženju ne funkcionira isto. To s prijevodima suvremenih slikovnica vrlo često nije tako.

Gledajući sveobuhvatno i uzimajući u obzir sve značajke koje treba posjedovati kvalitetna slikovnica može se reći da je to ona koja je u skladu s djetetovim razvojem, temom i izgledom korespondira s njegovim razvojnim osobitostima, ima usklađenu tekstualnu i slikovnu komponentu, a s obzirom na funkcije koje sadrži i u odnosu na vrstu kojoj pripada, istovremeno potiče njegov razvoj te je i zdravstveno ispravna. Kvalitetna slikovnica treba pratiti djetetov razvoj na svim razinama poštujući individualne razlike među djecom koje se posebice očituju na jezičnoj razini. Iz toga proizlazi da nije svaka slikovnica primjerena za svako dijete. Odgovore na pitanje koja je slikovnica primjerena za koju dob, koje su značajke kvalitetne slikovnice te koja bi slikovnica bila u skladu s razvojnim potrebama djeteta nesumnjivo je pitanje koje nema u potpunosti jednoznačan odgovor, budući da na izbor slikovnica roditelji i drugi odrasli koji čitaju djetetu vrlo često ne mogu u potpunosti utjecati, nego odabiru ono što je ponuđeno (Martinović i Stričević, 2011: 57). Ipak, da bi i iz toga ponuđenog odabrali najbolje, trebaju biti dobro informirani, a kao smjerokaz u tome im mogu pomoći knjižničari,

ali i kritike, prikazi slikovnica na različitim web portalima i drugim platformama. Na kraju bismo mogli sažeti da kvalitetna slikovnica treba privući roditelja, a zadržati dječju pažnju.

3.5. Odgojna - obrazovna vrijednost slikovnice

Iz svega prethodno navedenog uvidjeli smo da su brojni kriterij koje slikovnica treba zadovoljiti kako bismo je smatrali razvojno primjerenom za dijete. Budući da ima tako značajnu ulogu u razvoju prvih čitatelja smatra se da je nepravедno zanemarena njezina kasnija odgojno - obrazovna vrijednost u aktualnim hrvatskim obrazovnim dokumentima.

Autorica Karol Visinko (2000) provela je istraživanje sa studentima i učiteljima o uporabi slikovnica u neposrednom odgojnom - obrazovnom radu s djecom. Mišljenja i studenata i učitelja umnogе su se podudarala. I jedni i drugi vide prostora za uvođenje slikovnice na svim razinama i u svim organizacijskim oblicima osnovnoškolskog obrazovanja, a ne samo u nastavi Hrvatskoga jezika gdje je ona trenutno jedino zastupljena.

Učitelji izdvajaju pet kriterija prema kojima odabiru i uključuju slikovnice u nastavni proces pa navode: stupanj odgoja i obrazovanja učenika, potrebe organizacijskih oblika osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja, usklađenost s nastavnim sadržajima, poticanje stvaralačkog i istraživačkog rada učenika te osobni izbor slikovnica kako učitelja tako i učenika (Visinko, 2000).

Prema istraživanju i studenti i učitelji smatraju da bi se slikovnice najviše trebale koristiti upravo u prvom i drugom razredu osnovne škole. Korištenje slikovnica u trećem i četvrtom razredu postupno zanemaruju. Razlog tome je promjena u stupnju odgoja i obrazovanja učenika pa su im, stoga, ističu, potrebni i opsežniji sadržaji iz dječje književnosti. Visinko (2000) ipak naglašava kako bi se slikovnica trebala koristiti i nakon prva dva razreda osnovne škole upravo zbog mogućnosti promatranja iste s različitih gledišta (jezičnog, stilskog, estetskog, likovnog, komunikacijskog, psihologijskog, filozofijskog i sociologijskog). Naravno, osim takvog promatranja, birale bi se i slikovnice u skladu sa starijom dobi učenika. To podrazumijeva opširnije slikovnice sa složenijom radnjom, pričom i poukom te one koje bi mogle korelirati s nastavnim sadržajima koje učenici trenutno obrađuju.

Kao mjesto gdje bi se slikovnica mogla uklopiti u organizacijske oblike osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja uz redovitu nastavu, učitelji navode produženi boravak i dopunsku nastavu. Kod takvih oblika nastave korištenje se slikovnice pokazalo kao pozitivan pomak, posebice kod učenika koji imaju poteškoća u čitanju. Navodi se i mogućnost korištenja

slikovnice u drugim predmetima kao npr. razumijevanje određenih pojava u Prirodi i društvu ili kod obrade brojeva i mjera u Matematici. Mogućnost je i da se u učionici uredi kutak za čitanje te ga se opremi s učenicima omiljenim slikovnicama koje mogu sami donositi i međusobno razmjenjivati čime se potiče čitanje, stvaralački i istraživački rad, kao i interakcija među učenicima. Navode se još i satovi razrednoga odjela, izborna nastava književnosti i izvannastavne aktivnosti u koje se može uvrstiti slikovnica kao pomoćno nastavno sredstvo (Visinko,2000).

Kao treći kriterij navodi se usklađenost s nastavnim sadržajima koji se dijeli na nastavu Hrvatskoga jezika i ostale nastavne predmete. Kod nastavnoga predmeta Hrvatski jezik slikovnica se najčešće pojavljuje i to u predmetnom području gdje se i očekuje, književnost i stvaralaštvo. Najčešće je to u prvom i drugom razredu kada učenici usvajaju čitanje i upoznaju se s knjigom, a često se koristi i kod usvajanja početnoga pisanja te u nastavi jezičnog izražavanja, kao lingvometodički predložak kojim učenici vježbaju uporabu jezika (Visinko, 2000).

Kod kriterija poticanja stvaralačkog i istraživačkog rada učenika učitelji smatraju da korištenje slikovnica u nastavi potiče učenike na stvaranje vlastite slikovnice. Time im se razvija samopouzdanje i jačaju kompetencije, potiče ih se na maštu, kreativnost, stvaralaštvo, ali i na približavanje nekoj temi za koju će smisliti i napisati priču. Potrebno je naglasiti i važnost suradnje škole sa školskom i gradskom knjižnicom kako u pomoći kod izbora slikovnica za čitanje tako i kod provođenja različitih radionica za poticanje istog (Visinko, 2000).

Osobni izbor slikovnica zadnji je navedeni kriterij. Kako je odabir slikovnice, kao i svake druge knjige, povezan s osobnim iskustvom i sjećanjima, dakle emotivne je prirode, učitelji predlažu istraživanje interesa učenika za određene slikovnice i teme kako bi zatim upravo tako odabrane integrirali u nastavu (Visinko, 2000).

Potrebno je svakako spomenuti i prepreke koje se javljaju u primjeni slikovnice u nastavi. Jedna je od vodećih prepreka slaba opremljenost školskih knjižnica dovoljnim brojem naslova. Visinko (2000) smatra da knjižnice svojim fondom ne prate osuvremenjivanje i popularizaciju dječje književnosti u području slikovničke građe te navodi kako bi se fond knjiga u knjižnicama trebao sustavno obnavljati. To je točno kada se uzme u obzir da školske knjižnice dobivena novčana sredstva od Ministarstva znanosti i obrazovanja trebaju potrošiti isključivo na

preporučene lektirne naslove i stručnu literaturu, a sredstva od Županije i Grada, nisu dostatna za stvarne potrebe školske knjižnice pa tako i za nabavu građe za slobodno čitanje.

Vrijednost, tj. mjesto i uloga slikovnice danas u odgoju i obrazovanju pokušala se promišljati, i možda iznijeti neka nova stremljenja i istraživanja, na najavljenom Okruglom stolu koji su organizatori Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet i Gradska knjižnica Rijeka predvidjeli u okviru Dana Učiteljskog fakulteta i Mjeseca hrvatske knjige 2020. godine, ali je realizacija odgođena zbog pandemije bolesti COVID - 19. Ove je godine, 2021., ipak izdana e-knjiga sažetaka planiranih izlaganja pa se iz nje može zaključiti da je slikovnica u našim obrazovnim dokumentima, ali i odgojno-obrazovnoj praksi, podložna reviziji u skladu s rezultatima recentnih međunarodnih, ali i domaćih znanstvenih istraživanja, da se na slikovnicu često gleda kao na prvu djetetovu knjigu, tj. da nije prepoznata kao knjiga koja se obraća i odrasloj publici, stoga je nepravedno zanemarena u kasnijim fazama književnoga odgoja. Nadalje, nastojalo se obuhvatiti i druge discipline i pristupe u svrhu višedisciplinarnog, međudisciplinarnog i naddisciplinarnog propitivanja mjesta i uloge slikovnice u odgoju i obrazovanju danas radi bolje prakse sutra. Svakako nam predstoji vidjeti je li se štogod promijenilo unazad jedanaest godina otkada je rađeno prethodno navedeno istraživanje.

4. ULOGA ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

"Dječje knjižnice mogu svašta; mrzovoljnu djecu oraspoložiti, preplašenu - osnažiti, željne knjiga i čitanja - zadovoljiti, smrznute - ugrijati, žedne - napojiti...

Čudesni su ti prostori dječjih knjižnica koji kao da su u nekom paralelnom svemiru i ne pripadaju stvarnosti. Mašta ovdje nema granica, osmjesi su širi nego drugdje, a opipati se može dobra energija koja se širi zrakom!

A tek dječji knjižničari..."

Alka Stropnik, predsjednica Komisije za knjižnične usluge za djecu i mlade Hrvatskog knjižničarskog društva (2015)

Iako školska knjižnica ima drugačiju ulogu i drugačije uređeno poslovanje od dječje knjižnice, ona sama bit što svaku knjižnicu u koju ulaze djeca čini posebnim mjestom moguće je ostvariti i u njoj. Ako ništa drugo školski knjižničar može taj prostor unutar škole učiniti mjestom mašte, osmijeha, dobre energije, susreta s omiljenom knjigom te na taj način i čitanje i učenje napraviti drugačijim, prihvatljivijim, suvremenijim.

Školski knjižničar danas je i nastavnik i suradnik u obrazovanju i informacijski stručnjak. Njegova uloga u odgojno - obrazovnom procesu je višedimenzionalna, a o njegovim kompetencijama i kreativnosti ovisi koliko će uspjeti približiti školsku knjižnicu suvremenom mladom učeniku/čitatelju, ali i koliko će uspješno ostvariti suradnju s drugim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa.

Kao nastavnik knjižničar:

- educira i ohrabruje učenike kako i gdje potražiti ono što im treba te kako tu traženu informaciju najbolje iskoristiti,
- predstavlja učenje temeljeno na istraživanju, traženjem i ispravnim korištenjem informacija,
- pomaže učenicima u otkrivanju vlastitih razvojnih mogućnosti,
- komunicira s učenicima, potiče ih na vlastito mišljenje i razmišljanje,
- metodički i stručno provodi Program edukacije učenika za cjeloživotno učenje (za sve učenike od prvog razreda osnovne do četvrtog razreda srednje škole),
- potiče i istražuje čitateljske aktivnosti učenika, kulturu ponašanja s knjigom i ophođenje u knjižničnom prostoru,

- savjetuje učenike te im pomaže u izradi samostalnih pisanih radova odabirom raznovrsnih izvora za učenje,
- prati i potiče zanimanje svakog učenika,
- planira i provodi pedagoške i edukacijske radionice s učenicima, omogućuje im da sami zaključuju i uče na osnovi osobnoga iskustva,
- promotor je knjige, medija i kulture,
- uvažava učenike, a u druženju s njima i sam uči i mijenja se (Kovačević i sur., 2004: 151).

Kao *suradnik u obrazovanju* knjižničar:

- je član stručnoga tima škole i stručni suradnik u nastavi,
- u suradnji s nastavnicima stvara najpovoljnije moguće uvjete učenja, odabire materijale za učenje,
- timskim radom i suradnjom omogućuje povezivanje predmetnih područja, korelaciju i integraciju nastavnih sadržaja,
- dogovara s ravnateljem plan školskih aktivnosti,
- surađuje na lokalnoj i nacionalnoj razini na planu razvoja školsko – knjižničnih usluga,
- otvoren je, uljudan i komunikativan te sposoban razumjeti potrebe onih koji trebaju knjižnične usluge (Kovačević i sur., 2004: 152).

Kao *informacijski stručnjak*, knjižničar svim svojim korisnicima knjižnice pruža stručna znanja i podršku u pronalaženju i vrednovanju informacijskih izvora, omogućuje im pristup istim te im savjetuje kritičko propitivanje dobivenih informacija.

Kako bi profesionalno obavljao sve navedene uloge školski se knjižničar treba stalno i permanentno usavršavati, pripremati i planirati, a to svakako uključuje:

- izradu godišnjega plana i programa rada koji treba biti usklađen s godišnjim planom i programom škole,
- pisanje izvješća,
- pripremanje za odgojno – obrazovnu djelatnost i izvannastavne aktivnosti,
- stručno usavršavanje iz područja knjižničarstva i informacijskih znanosti,
- praćenje literature iz područja pedagogije,
- praćenje dječje i literature za mladež,
- sudjelovanje na školskim sastancima,
- sudjelovanje na seminarima i savjetovanjima za školske knjižničare,

- suradnju sa Zavodom za knjižničarstvo NSK-a i županijskim matičnim službama,
- suradnju s ostalim knjižnicama,
- suradnju s knjižarima i nakladnicima (Kovačević i sur., 2004: 153 - 154).

Školski knjižničar važan je sudionik svih razina odgojno-obrazovnog procesa jer svojim aktivnim uključivanjem, kreiranjem i provođenjem edukativnih radionica koje su povezane s odgojno-obrazovnom i knjižničnom praksom doprinosi radu škole i školske knjižnice.

4.1. Školski knjižničar kao motivator i sukreator nastavnoga procesa

Ispunjavajući sve svoje uloge i uvažavajući složenost odgojno-obrazovnog procesa, neophodno je da školski knjižničar izradi i dobru strategiju kojom će motivirati što veći broj svojih korisnika na dolazak u knjižnicu, posebice onu danas veliku većinu učenika koji su okrenuti drugim medijima, načinima čitanja i traženja informacija. Istraživanja pokazuju da mladi ne čitaju dovoljno i sve manje čitaju iz užitka, a to neminovno smanjuje njihove kompetencije za funkcionalno čitanje i informacijsku pismenost koja im je konstantno potrebna u obrazovanju i svakodnevnom životu.

Kao razloge zašto ne čitaju najčešće spominju manjak motivacije i da u nedostatku zanimljivih čitalačkih materijala, najviše vole čitati ono što ih ne podsjeća na školske obveze. Stoga se tu otvara mogućnost da školski knjižničari realiziraju drugačije sadržaje za poticanje čitanja, ali i programe čitalačke pismenosti unutar svojih programa. Uvelike im u npr. motivaciji mogu poslužiti i slikovnice.

Svoje programe u svim nastavnim područjima knjižničari mogu provesti na sljedeći način:

- sudjelovanjem u realizaciji nastavnoga sata,
- organizacijom predavanja i radionica za učenike,
- dovođenjem pisaca, književnika, ilustratora u goste
- provođenjem ciljanih radionica za pojedine interesne skupine učenika,
- čitanje lektire na drugačiji način u suradnji s npr. narodnim knjižnicama
- programi čitanja i nastave na otvorenom (*open air nastava*)
- izradom informacijskih letaka, panoa ili uputa na mrežnim stranicama s osnovnim informacijama za korištenje knjižnicom,
- suradnjom svih ustanova u zajednici, posebno školskih i narodnih knjižnica
- suradnjom s roditeljima i stvaranjem međusobne podrške

- programima i kampanjama za čitanje od najranije dobi

Početna aktivnost nastavnoga procesa u kojoj najčešće sudjeluje knjižničar i koji na taj način priprema "pozornicu" na kojoj će se ostvariti planirani sadržaj je motivacija (Lovrinčević, 2005: 211). Timski rad druga je važna odrednica u radu školskoga knjižničara. Takva suradnja omogućuje iznalaženje novih ideja i pronalaženja različitih rješenja. Rezultati timskoga rada ovisit će o kreativnosti, motivaciji te nadasve o stručnosti svih suradnika. Uloga školskog knjižničara u timskom radu je prvo priprema materijala za rad. Zatim slijedi rad s učenicima gdje školski knjižničar objašnjava pravila po kojima će se raditi, motivira učenike, koordinira njihov rad, podsjeća na vrijeme određeno za pojedine aktivnosti te na kraju s učenicima vrednuje rezultate zajedničkog rada. Ovakav način rada povećava zajedničku odgovornost i omogućuje bolju interakciju između učenika, nastavnika i školskog knjižničara (Kovačević i Lovrinčević, 2012: 139). Ovim i sličnim aktivnostima školski knjižničar postaje vrijedan sukreator nastavnoga procesa.

4.2. Kurikulum kao plan za akciju

Kurikulum možemo odrediti kao slijed ili tijek neke planirane aktivnosti (Topolovčan, 2011). Kao pojam najprije se javio u pedagogiji i to na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće i njime se označavao redoslijed učenja gradiva po godištim. Iako se i dan danas poistovjećuje s nastavnim planom i programom još uvijek ne postoji jedinstveno shvaćanje pojma kurikulum. Međutim, možemo reći da kurikulum sadrži određenu suglasnost kojom se određuju načini kojima se mogu ostvariti neki zadani odgojno-obrazovni zadaci i ciljevi (Previšić, 2007), ali on čini i sveukupnu aktivnost neke škole odnosno njezinu cjelovitu koncepciju (Jurić, 2005, prema Sekulić-Majurec, 2007).

Škola, dakle, školskim kurikulumom planira ukupan proces odgoja i obrazovanja svojih učenika, a temelji ga na nacionalnom kurikulumu. Sastavnice školskog kurikulumu obuhvaćaju sadržaje i ciljeve nastave, školski život, kulturu i učinkovitost škole, upravljanje i vođenje škole, osobitost nastavnika i stručnih suradnika te njihov osobni i stručni razvoj, ciljeve i strategije razvoja kvalitete, vremenske okvire, oblike zajedničkog rada, radno okruženje učenika i nastavnika, rad u školskoj zajednici i instrumente evaluacije (Previšić, 2007: 271, prema Jozić i Pavin Banović 2019: 15).

Školski knjižničar uključuje se u školski kurikulum na način da izrađuje i planira zanimljiv i svrsishodan program i aktivnosti za učenje koje odgovaraju potrebama učenika, provodi

planirane aktivnosti (što podrazumijeva odgojno-obrazovni rad s učenicima, informacijsku djelatnost, uključenost učenika u kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice) te predstavlja rada školskog knjižničara unutar same škole, na stručnim tijelima škole kao i u lokalnoj zajednici, uz vrednovanje svojega rada (Jozić i Pavin Banović, 2019: 16).

Osim što je uključen u školski, knjižničar izrađuje i vlastiti kurikulum. Kurikulum školske knjižnice sadrži okvirni i izvedbeni program rada, kurikulum kulturne i javne djelatnosti, program kulturnih aktivnosti, uključenost knjižničara u provedbu Građanskog odgoja i obrazovanja učenika te program odgojno-obrazovnog rada s učenicima ili Knjižnično-informacijski i medijski odgoj i obrazovanje (Jozić i Pavin Banović, 2019: 17).

Na razini predmeta pak kurikulum sadrži fleksibilan plan i program zajedno s ciljevima i zadacima neophodnima za ostvarenje istih (Sekulić-Majurec, 2007) te sadržajima, organizacijom i tehnologijom potrebnom za provođenje vrednovanja ostvarenog odgojno-obrazovnog djelovanja. Njime se određuje što učenici u određenom predmetu trebaju naučiti (novijom terminologijom određeni su ishodi) te koji sadržaji će im u tome poslužiti kao izvori informacija (Previšić, 2007). Svaki program ima tri razine razrađenosti: okvirni (opći), izvedbeni (posebni) i operativni (pojedinačni). Svaka razina ima određenu primjenu u nastavi.

Ukratko, kurikulum danas možemo razumjeti kao plan za akciju ili pisani dokument koji uključuje strategije za postizanje željenih, unaprijed formuliranih ciljeva. Za razliku od prijašnjega nastavnog plana i programa čija je orijentacija rada bila na sadržaju/disciplini, kurikulum je orijentiran na ishode učenja, planiranje rada usmjereno je na učenika, a ne na učitelja/nastavnika, uloga učitelja/nastavnika nije više prijenos znanja već facilitacija učenja, umjesto frontalne nastave i predavačke metode koriste se aktivne i poticajne metode, a vrednuje se prije svega proces zatim produkt, a ne isključivo produkt (Dominović, 2011).

Osim svih ranije navedenih znanja, vještina i kompetencija školski knjižničar je uglavnom i pokretač, ili barem jedan od pokretača, suvremenih metoda i oblika nastave u školi. U okviru svoga kurikulumu može biti uključen u kurikulume svih ostalih predmeta tako da time dobiva veliki raspon tema i aktivnosti koje može planirati, ostvariti i provesti s učenicima svoje škole imajući u vidu njihove odgojno-obrazovne potrebe, stvarnu razinu osposobljenosti i težnju k napretku. U tome mu uvelike može pomoći dobro poznavanje ostalih te precizno razrađen vlastiti kurikulum.

Za potrebe ovoga rada analizirali smo *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik*, s posebnim naglaskom na korištenje slikovnica u prva tri razreda razredne nastave.

4.3. Analiza i sinteza *Kurikuluma nastavnog predmeta Hrvatski jezik*

Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik jedinstveni je dokument kojim su povezane sve razine odgojno-obrazovnog procesa u kojima se uči i poučava Hrvatski jezik, a on je kao takav povezan s drugim odgojno-obrazovnim područjima, međupredmetnim temama i ostalim nastavnim predmetima (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik sastoji se od sedam odrednica: svrha i opis nastavnog predmeta Hrvatski jezik, odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja, struktura – područja predmetnoga kurikuluma, odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji i razine usvojenosti po razredima i organizacijskim područjima, povezanost predmeta Hrvatski jezik s drugim predmetima i međupredmetnim temama, učenje i poučavanje predmeta koji se odnose na iskustva učenja, uloga učitelja i nastavnika, materijali i izvori, okruženje, određeno vrijeme i grupiranje učenika te vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Hrvatski jezik je prema *Kurikulumu* strukturiran u tri međusobno povezana predmetna područja: *Hrvatski jezik i komunikacija*, *Književnost i stvaralaštvo* te *Kultura i mediji* (tzv. A., B., C. domene). Za svaku domenu navedeni su odgojno-obrazovni ishodi, razrada ishoda i odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti „dobar”. Ishodi su u tablicama označeni oznakom nastavnoga predmeta HJ, oznakom OŠ koja označava da se odgojno-obrazovni ishodi odnose na ishode u osnovnoj školi, zatim oznakom domene koja može biti A, B ili C, brojanom oznakom razreda i rednim brojem ishoda unutar domene. Planirana satnica za nastavni predmet Hrvatski jezik od prvog do četvrtog razreda je 175 nastavnih sati godišnje (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

U *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik* slikovnica se spominje u sva četiri razreda osnovne škole kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda na razini teksta. U prvom razredu slikovnica se spominje u predmetnom području B. *Književnost i stvaralaštvo* i C. *Kultura i mediji*, dok se u drugom, trećem i četvrtom razredu slikovnica spominje samo u predmetnom području B. *Književnost i stvaralaštvo*. Od prvog do trećeg razreda spominju se isti odgojno-obrazovni ishodi koji se odnose na slikovnicu. Tim ishodima učenici se upoznaju s različitim vrstama slikovnica, preporučuju ostalim učenicima pročitane priče i slikovnice te objašnjavaju razloge vlastitoga izbora za čitanje (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

U prvome razredu odgojno-obrazovni ishodi u kojima se spominje slikovnica (*OŠ HJB.1.3.*, *OŠ HJ C.1.2.*) u domeni B preporučuju upoznavanje učenika s prostorom i radom školske

knjižnice, posjećivanje školske knjižnice jednom tjedno, posuđivanje slikovnica za čitanje te upoznavanje različitih vrsta slikovnica. U *domeni C* navodi se da će učenici izdvojiti primjerene medijske sadržaje, među kojima su i slikovnice (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

U drugome razredu odgojno-obrazovni ishodi u kojima se spominje slikovnica (*OŠ HJ B.2.2.*, *OŠ HJ B.2.3.*) u *domeni B* preporučuju razlikovanje različitih tekstova (priča, pjesma, bajka, slikovnica, zagonетка, igrokaz) po obliku i sadržaju, razlikovanje dijelova pjesme, glavnih i sporednih likova, prepoznavanje dijelova priče (početak, središnji dio i završetak), uočavanje obilježja igrokaza za djecu te smještanje likova u vrijeme i prostor. Razradom ishoda učenici se upoznaju s prostorom i radom narodne knjižnice u blizini mjesta stanovanja (ili bibliobusom) u kojoj posuđuju slikovnice (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

U trećem razredu odgojno-obrazovni ishodi u kojima se spominje slikovnica (*OŠ HJ B.3.3.*, *OŠ HJ B.3.4.*) u *domeni B* preporučuju razlikovanje različitih vrsta knjiga za djecu (slikovnica, zbirka pjesama, zbirka priča, dječji roman, basna, igrokaz), razvijanje čitateljskih navika kontinuiranim čitanjem, izrađivanje popisa pročitanih knjiga i objašnjavanje izbora istih te preporuku ostalim učenicima knjiga za čitanje. Samo kao usporedba, u četvrtom razredu nema naznačenih odgojno-obrazovnih ishoda koji se odnose na slikovnicu, već se slikovnica spominje jedino kao potencijalni sadržaj za ostvarivanje ostalih odgojno-obrazovnih ishoda u obliku teksta (*OŠ HJ B.4.1.*) (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Prema *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik* popis obveznih književnih tekstova za cjelovito čitanje (lektirni naslovi) za osnovnu školu podijeljen je u tri skupine. *Prvu skupinu* čine prvi i drugi razred osnovne škole, *drugu* treći, četvrti i peti razred, a *treću skupinu* šesti, sedmi i osmi razred osnovne škole. Tijekom osnovne škole učenik samostalno čita jedno književno djelo kao slobodan izbor i određeni broj cjelovitih književnih tekstova koje je odabrano od strane učitelja/nastavnika na preporuku Ministarstva znanosti i obrazovanja (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

U prvom i drugom razredu osnovne škole učenik bi trebao pročitati u jednoj nastavnoj godini deset cjelovitih književnih tekstova, od čega su dva književna teksta obavezna. Na popisu obveznih književnih tekstova za prvi i drugi razred su: *Crvenkapica*, *Snjeguljica*, *Trnoružica*, *Jacoba i Wilhelma Grimma* te *Carevo novo ruho*, *Ružno pače*, *Tratinčica*, *Hansa Christiana Andersena*, koje su slikovnice. Za treći razred na popisu obveznih književnih tekstova su: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića Ivane Brlić-Mažuranić* i *Vlak u snijegu Mate Lovraka*. Učenik u trećem razredu osnovne škole u nastavnoj godini trebao bi pročitati osam

cjelovitih književnih tekstova, od čega su dva književna teksta obavezna. Od upravo navedenih obveznih književnih tekstova za cjelovito čitanje, slikovnica je jedino preporučena u prvom i drugom razredu osnovne škole (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

Tijekom nastavne godine 2018./19. Ministarstvo znanosti i obrazovanja ponudilo je na odabir učiteljima, nastavnicima i školskim knjižničarima izborna djela za cjelovito čitanje na temelju već postojećih popisa. Lektiru za prvi i drugi razred osnovne škole biralo je 4 770 učitelja razredne nastave, 752 knjižničara u osnovnim školama, dok je pri biranju izbornih djela za treći, četvrti i peti razred osnovne škole dodatno sudjelovalo još 1 011 nastavnika hrvatskoga jezika u zbog predmetne nastave hrvatskog jezika u 5. razredu. Popis izbornih djela za osnovnu školu također je podijeljen u tri skupine. Ono što je odabrano, a iz svih ovdje iznesenih činjenica moglo se i očekivati, na popisu izbornih djela za cjelovito čitanje većina djela za prvi i drugi razred su slikovnice, a u trećem i četvrtom razredu slikovnice postaju puno manje zastupljene, zapravo ih gotovo ni nema.

4.4. Obaveza, mogućnost, realizacija - Godišnji izvedbeni kurikulum

Za nastavnu godinu 2020./2021. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020) objavilo je okvirne godišnje izvedbene kurikulume tzv. GIK-ove za nastavne predmete od prvog do osmog razreda osnovne škole te za srednje škole, kao i za izborne predmete od prvog do četvrtog razreda osnovne škole.

Okvirnim se GIK-ovima određuje skup temeljnih odgojno-obrazovnih ishoda/nastavnih sadržaja koje učenici u pojedinom nastavnom predmetu trebaju ostvariti na nacionalnoj razini. Prilikom primjene okvirnih GIK-ova u nastavi, odgojno-obrazovni djelatnici slobodni su ih prilagoditi potrebama svojih učenika, a sve u cilju najboljeg ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda. Jednako tako, odgojno-obrazovni djelatnici neovisni su i u izradi vlastitih GIK-ova koje kreiraju za svoj razred svake godine iznova.

Slijedom svega navedenog, analizirajući *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik* te slijedeći tematske cjeline *Godišnjeg izvedbenog kurikuluma za prvi, drugi i treći razred razredne nastave 2020./2021.*, pokušalo se u okviru kurikuluma školske knjižnice predložiti strukturirani Plan čitanja slikovnica za prva tri razreda razredne nastave kao dodatak, ali i iskorak u čitanju obavezne lektire i ostalih zadanih sadržaja.

5. PLAN ČITANJA SLIKOVNICA - *Od ilustracije do imaginacije*

*Predložene slikovnice, kao i pripadajuća anotacija, preuzete su s mrežnih stranica *Hrvatskog knjižničarskog društva* (Lista dobrih knjiga 2005. – 2020.) koju su izradili članovi *Komisije za knjižnične usluge za djecu i mlade*.

5.1. Prvi razred

PLAN ČITANJA SLIKOVNICA <i>Od ilustracije do imaginacije</i> 1. razred			
DOMENA: <u>B. Književnost i stvaralaštvo</u> ISHODI: • OŠ HJ B.1.3. • posjećuje školsku knjižnicu jedanput tjedno i posuđuje slikovnice za čitanje • upoznaje se s različitim vrstama slikovnica • preporučuje pročitane slikovnice i priče drugim učenicima • objašnjava vlastiti izbor slikovnica			
DOMENA: <u>C. Kultura i mediji</u> ISHODI: • OŠ HJ C.1.2. • izdvaja primjerene medijske sadržaje i razgovara o njima: animirani filmovi, televizijske i radijske emisije za djecu obrazovnoga i dječjeg programa, kazališne predstave, slikovnice i knjige za djecu			
Tema / mjesec	Preporučena slikovnica	Anotacija	Cilj čitanja
<i>Škola, prijatelji i ja</i> (rujan)	MLINAREC, Robert. <i>Dobro došli u školu!</i> Zagreb: Mozaik knjiga, 2017.	Polazak u školu jedan je od najvažnijih događaja u životu svakog djeteta. Što djecu čeka u školi, kako izgleda jedan školski dan i kakav je život nakon polaska u školu opisano je i oslikano u ovoj čarobnoj slikovnici.	Razvijanje pozitivnog stava prema školi.
		Kada se strašno Strašni Zmaj probudi iz stogodišnjeg sna i krene u	Ukazivanje na promjene kao sastavni dio

<i>Istražujem svijet</i> (listopad)	ĐOKIĆ, Ana. <i>Strašno strašna priča</i> . Zagreb: Kreativna mreža: Knjiga u centru, 2018.	svoju avanturu zastrašivanja, shvati kako se sve oko njega promijenilo. Više ga se nitko ne boji i to je zbilja strašno. Zanimljiva slikovnica o zmaju koji uočava velike promjene u svijetu.	života i odrastanja svakoga od nas.
<i>Jesen u mom mjestu</i> (studeni)	NORDQVIST, Sven. Pettson ima loš dan . Zagreb: Planet Zoe, 2014.	Stigla je jesen i loše vrijeme, a s njima i starčičeva potištenost te nevoljkost u obavljanju svakodnevnih poslova. Mačak Findus će se pokazati kao izuzetno dovitljiv i privržen prijatelj pa će Pettsona u nizu pokušaja trgnuti iz lošeg raspoloženja. Privlačnost priče proizlazi iz spajanja naočigled nespojivog – mirnog starčića i njegova luckastog mačka.	Uspoređivanje različitih raspoloženja i emocija vezanih uz promjene godišnjih doba.
<i>Obitelj i blagdani</i> (prosinac)	GURNEY, Stella. Sasvim poseban Božić obitelji Snijeg . Zagreb: Kašmir promet, 2005.	Promatrajući kroz prozor kako jedna obitelj proslavlja Božić, Mama Snijeg, Tata Snijeg i Beba Snijeg poželjeli su i sami osjetiti čaroliju najljepšeg blagdana. Sigama, božikovinom i bobicama okitili su malu jelku, stol ukrasili s tri rupčića sa konopca, kao posudice za jelo posložili tri lončića za cvijeće, a drvene grančice su trebale nadomjestiti noževe i vilice. Snjegovići su napravili čak i svoj dimnjak i ognjište, a na okvir kamina objesili tri čarape. Odлучili su ujutro	Opisivanje različitih običaja specifičnih za blagdan Božića.

		ponovno virnuti kroz prozor i uživati u dječjem radosnom razmatanju darova, a kako su bili umorni brzo su zagrljeni usnuli. Duboko spavajući nisu čuli tiho zveckanje zvona sa neba, ali jesu topot papaka... Pred njima je ležalo prekrasno božićno iznenađenje.	
<i>Zima i dom</i> (siječanj)	Četiri godišnja doba : orkestar priča priču. Zagreb: Školska knjiga, 2018.	Raskošno izdanje glazbene slikovnice inspirirano Vivaldijevim djelom u kojem djevojčica Izabela, nakon buđenja, odlazi na nevjerojatno putovanje i doživljava četiri godišnja doba u jednome danu. Sve to popraćeno je originalnom glazbom koja se može poslušati pritiskom na zvučne oznake na stranicama slikovnice.	Povezivanje glazbe s tekstem i ilustracijom.
<i>Dan po dan</i> (veljača)	TAN, Shaun. Crveno stablo. Zagreb: ArTresor, 2015.	Misaona, nadrealistička slikovnica više govori ilustracijama nego tekstem. Priča je to o životu, o danima u kojima mislimo da nas ništa ne nosi, a onda se sve uskomeša u nekoj prijetećoj tmmini pa imamo osjećaj da nas snalaze samo nevolje i zlo. Ponekad se osjećamo da nas nitko ne razumije i da smo sami. Ponekad se nešto dogodi, ponekad ne, a najčešće prekrasne ljepote samo prođu pored tebe.	Izražavanje različitih emotivnih stanja i prepoznavanje važnosti trenutka.

<i>Putujem u proljeće</i> (ožujak)	VONČINA, P. Putovanje tete Hilde. Zagreb: Mala zvona, 2015.	U ovoj slikovnici višestruko nagrađivane spisateljice i ilustratorice riječ je o koki Hildi koja je poželjela pronaći i vidjeti zagonetnu rijeku Limpopo. Putovanje je domišljato predloženo razglednicama koje svojim prijateljicama u kokošinjac šalje neumorna istraživačica pa s Hildom posredno putuju i one. Svaka razglednica prikazuje raznovrsnost proputovanih predjela, njihovih stanovnika i navika, stoga su uz poruke o poticanju na istraživanje i one o prihvatanju različitosti.	Razvijanje ljubavi prema putovanjima i uočavanje te prihvatanje različitosti.
<i>Ekološki razmišljam</i> (travanj)	FRANCIŠKOVIĆ, Ivana. Kako je Danko postao stablo: mala priča o velikom stablu. Karlovac: Naklada Šumek, 2020.	Zanimljiva i topla priča o drveću iz pozicije jednog stabla, napisana s namjerom da se već kod djece osvijesti poželjan odnos spram bića bez kojih bi ovaj “planet bio vrlo surovo, a možda i nemoguće mjesto za život” kako je navedeno na kraju slikovnice. Glavni lik Danko je antropomorfizirano stablo koje neometano raste i razvija se u suživotu s dječakom Vedranom i njegovom obitelji. Slikovnica predstavlja ekološku, ali i priču o svojevrsnom prijateljstvu, a na kraju se nalazi kraći tekst o stablima s ilustracijama različitih vrsta drveća.	Ponavljanje i naglašavanje važnosti ekološkog razmišljanja i djelovanja.

<i>Moje zdravlje</i> (svibanj)	PERCIVAL, Tom. Gitina briga. Zagreb: Profil knjiga, 2020. (autorska slikovnica)	Ovo je slikovnica o djevojčici Giti koja se ne može riješiti Brige. Svi se s vremena na vrijeme brinemo i katkad je teško prestati s tim. Premda mi svoje brige ne vidimo kao Gita, svejedno nas prate. Ako se na njih ne obaziremo, mogu narasti, baš kao što se to dogodilo s Gitinom Brigom. Poučna i ohrabrujuća slikovnica iz pera spisatelja i ilustratora Toma Percivala koja je poticaj djeci za razgovor o dijeljenju vlastitih osjećaja.	Prepoznavanje važnosti mentalnoga zdravlja.
<i>Ljetne radosti</i> (lipanj)	LEE, Suzy. Val. Zagreb: Artresor naklada, 2017.	U prekrasnoj slikovnici korejske umjetnice Suzy Lee svaka je pisana riječ suvišna. Osjećajni crteži i majstorska uporaba boje pripovijedaju priču o igri, o susretu sa snagom prirode i stvaranju novog prijateljstva. Za ovu zabavnu i poučnu slikovnicu Suzy Lee dobila je više nagrada za najbolju ilustraciju. Ako stanete pred Val, radost i ushit ponijet će i vas.	Izražavanje vlastitog raspoloženja promatranjem ilustracija.

5.2. Drugi razred

PLAN ČITANJA SLIKOVNICA <i>Od ilustracije do imaginacije</i> 2. razred			
DOMENA: <i>B. Književnost i stvaralaštvo</i> ISHODI: • OŠ HJ B.2.2. • razlikuje priču, pjesmu, bajku, slikovnicu, zagonetku i igrokaz po obliku i sadržaju • OŠ HJ B.2.3. • upoznaje se s različitim vrstama slikovnica, zbirki priča, pjesama za djecu			
Tema / mjesec	Preporučena slikovnica	Anotacija	Cilj čitanja
<i>Sigurno do škole i u školi</i> (rujan)	LIPOVEC Fraculj, Tihana. Ana i gospodin Strahojed. Varaždin: Evenio, 2019.	Ana je djevojčica koja se svega boji. Tu tajnu nije lako nositi u sebi i Ani se ponekad čini da ona svakim danom postaje sve veća. Tu na scenu stupa gospodin Strahojed. On ju odvodi u Strahograd, grad gdje mnogi strahovi izgledaju prilično smiješno. Boravak u tom čudesnom gradu Anu je pretvorio u hrabru i samopouzdanu djevojčicu koja je prošla audiciju i samo još ponekad sebi u bradu zapjevuši: "U strahu su velike oči; samo diši, pa će proći".	Osvježavanje straha kao emocije koja nam služi, a ne ograničava.
<i>Brojevi oko nas</i> (listopad)	MOHINI, Mudit. Kako jednako podijeliti? Zagreb: Element, 2020. (autorska slikovnica)	Matko i Zlatko s mamom, tatom, braćom i sestrama zečevima idu na piknik. Tamo će se divno zabaviti i u raznim situacijama u kojima će se naći, naučiti će dijeliti. Jer bilo bi strašno da Zlatko dobije više sendviča od drugih i tako drugima pokvari ovaj lijepi dan. Matematička slikovnica.	Ponavljanje osnovnih matematičkih operacija putem ilustracija.
		Prepoznatljiv autorski rukopis ovog britanskog pisca za djecu tematizira sjevremenska i	Definiranje obitelji kao zajednice ljudi

<i>Život u obitelji</i> (studeni)	LITCHFIELD, David. Svjetlo na Pamučnoj stijeni. Zagreb: Mozaik knjiga, 2020. (autorska slikovnica)	univerzalna pitanja, pa tako i u najnovijoj slikovnici propituje važnost obitelji koju stavlja u odnos naspram osobnih želja i težnji. Višeslojna priča prati djevojčicu koja čeznutljivo promatra zvijezde želeći otputovati u svemirsko prostranstvo. Želja će joj se ispuniti, ali samo kako bi shvatila da je upravo njena zemaljska obitelj najbolje, najpotpunije i najdragocjenije mjesto u cijelom svemiru.	koji se vole, poštuju i međusobno uvažavaju.
<i>Blagdani</i> (prosinac)	Orašar: orkestar priča priču. Zagreb: Školska knjiga, 2018.	Najpoznatija božićna priča je zapravo najizvođenije glazbeno djelo ruskog skladatelja P. I. Čajkovskog. Stvorena je po narudžbi za veliki orkestar carskog kazališta - balet. Ovo raskošno izdanje ilustrirane priče obogaćeno je i originalnom glazbom. Pritiskom na notu, koja se nalazi na svakoj stranici čuje se mali glazbeni ulomak i priča o djevojčici i čarobnjaku te igračkama koje po noći ožive.	Vrednovanje izvedbenih umjetnosti (glazba, kazalište, balet) kao visoko estetske i duhovne vrijednost.
<i>Vrijeme</i> (siječanj)	DROZDEK, Neven. Kako je mala kazaljka tražila sebe. Zagreb: Sipar, 2019.	Bajka u kojoj autor objašnjava mladim čitateljima kako su ljudi nekada mjerili vrijeme i što se dogodi kada vrijeme stane. Jednoga dana mala je kazaljka, s golemog sata gradske vijećnice, pala na pločnik. Bila je nezadovoljna neprekidnim ponavljanjem vlastite vrtnje, ali nije ni slutila kakvu će pomutnju i kaos izazvati. Nasreću jedan je urar spasio sve.	Prikazivanje protoka vremena i prepoznavanje mjerne jedinice za vrijeme.
		U vrijeme dok još nije bilo struje za rasvjetu, telefona, računala, brzih vozila,... živio	Prepoznavanje važnosti i uloge Nikole

<i>Energija</i> (veljača)	JUNAKOVIĆ, Svjetlan. Nikola Tesla – snovi koji su nam donijeli struju. Zagreb: Kigen, 2006.	je jedan dječak - sanjar. Svoje nesputano djetinjstvo provodio je u slikovitom rodnom selu Smiljanima, istraživajući, razmišljajući i eksperimentirajući, a što je sve izumio kada je odrastao i kako je zadužio svijet - o tome govori ova ilustrirana i poučna priča. Slikovnica je osim priče nudi kratki životopis s popisom svega onoga što zahvaljujući Nikoli Tesli danas imamo (radio, tramvaj, internet, raznovrsne električne aparate, telefone s prijenosom slike...).	Tesle kao vrhunskog izumitelja i opisivanje njegovih izuma.
<i>U zavičaju</i> (ožujak)	BOŽOVIĆ, Bojana. Med za doručak: priča o pčeli. Pazin: Udruga pčelara Lipa: Gradska knjižnica Pazin, 2013.	Ovo je priča o možda najmarljivijim kukcima na svijetu koji već 150 milijuna godina na isti način proizvode zdravu i finu slasticu - med. No pčele su možda još važnije za oprašivanje biljaka. Sve to i još neke druge zanimljivosti nalaze se u ovoj edukativnoj slikovnici.	Prosudivanje vrijednosti života u manjim sredinama.
<i>Baština</i> (travanj)	LOVRENČIĆ, Sanja. Mačak i lisica. Zagreb: Kapitol, 2006.	Ova šaljiva narodna priča iz biblioteke ETNO PRIČA priča je o lijenom i vrlo neobičnom, dosjetljivom mačku u šumskoj pustolovini. Ispričana je na suvremen način, dražesno i veselo ilustrirana.	Pripremanje i izrađivanje vlastite slikovnice s narodnom pričom.
<i>Proljetni valcer</i> (svibanj)	CHABBET, Ingrid. Dan kada sam se pretvorio u pticu. Zagreb: Planetopija, 2018.	Slikovnica u kojoj autor s malo riječi, ali mnogo osjećaja govori o ljubavi i hrabrosti, kako izraziti te osjećaje i kako nas oni mogu promijeniti. Prvi dan škole dječak se zaljubio u djevojčicu koja je voljela ptice. Kako bi privukao njezinu pažnju, maskirao se u pticu. Uz niz poteškoća koje mu je maskiranje donijelo,	Iniciranje pokazivanja prihvatljivih osjećaja i imenovanje istih.

		trud se ipak isplatio. Poznati i nagrađivani španjolski ilustrator Raúl Nieto Guridi slikovnicu je ilustrirao jednostavnim crtežima snažne grafike koji dočaravaju snagu i ozbiljnost ljubavi.	
<i>U svijetu riječi</i> (lipanj)	VITEZ, Ivan. Obiteljski i rodbinski koloplet. Zagreb: Znanje, 2009.	Slikovnica u kojoj, slikom i riječju, grafičar i slikar Ivan Vitez tumači cijeli niz obiteljskih nazivlja, koji se danas sve manje koriste, jer se i obitelji smanjuju. Nazivi kao šukundjed, šukunbaba, zaova, djever i slični su rodbinski nazivi iz bogate hrvatske tradicije koje Ivan Vitez dočarava kroz igru, rimu i vesele ilustracije. Da bi svako dijete bilo sretno dovoljno je da ima mamu i tatu, no ako još imaju i brata i sestru, sreća je veća. A tek s dvije bake i dva djeda, stričevima i ujacima - pa to je cijeli jedan mali svijet.	Imenovanje te stavljanje u odnos članova uže i šire obitelji.

5.3. Treći razred

PLAN ČITANJA SLIKOVNICA <i>Od ilustracije do imaginacije</i> 3. razred			
DOMENA: <u>B. Književnost i stvaralaštvo</u> ISHODI: • OŠ HJ B.3.3. • razlikuje priču, pjesmu, bajku, slikovnicu, zagonetku i igrokaz po obliku i sadržaju. • OŠ HJ B.3.4. • piše i crta slikovnicu			
Tema / mjesec	Preporučena slikovnica	Anotacija	Cilj čitanja
<i>Sve oko mene</i> (rujan)	JEFFERS, Oliver. Evo nas, tu smo: bilješke za život na planetu Zemlji. Zagreb: Profil knjiga, 2018.	Slikovnica je nastala neposredno nakon rođenja autorova sina u želji da mu prenese sve potrebne informacije za život na planeti Zemlji. Svojevrzne "upute" odnose se na položaj Zemlje u svemiru, njenu atmosferu, reljef, živi svijet, ali i dirljiva autorova osobna zapažanja. Višestruko nagrađivani ilustrator i pisac uspješno je povezao tekstualni i likovni dio u cjelinu koja odašilje univerzalne poruke tolerancije, uvažavanja te ponajviše zaštitničke roditeljske ljubavi.	Integriranje poruka o očuvanju planeta Zemlje u naš svakodnevni život.
<i>Gdje se nalazim</i> (listopad)	SCHWITTERS, Kurt. Priča o zecu. Zagreb: Mala zvona, 2017.	Zabavna slikovnica namijenjena je podjednako djeci i odraslima. Glavni junak zec vodi nas kroz priču, ali uvijek u novim oblicima svog postojanja u svijetu, pa se tako javlja kao svinja, kao riba, pa čak i kao buha prije nego što se	Ukazivanje na potrebu mijenjanja ustaljenih obrazaca ponašanja sukladno sazrijevanju

		ponovo vrati u svoje pravo obličje. Zapravo, to je mentalna priča o preobrazbi i sazrijevanju djece u nama, koju je toplim, minimalističkim ilustracijama izvršno popratio kineski majstor Mingsheng Pi.	samoga pojedinca.
<i>Stalnost i promjena</i> (studeni)	ŠUMBERAC, Manuel. Plavi cvijet. Zagreb: Profil knjiga, 2020. (autorska slikovnica)	Dora je na poklon dobila malenu biljku s tek jednim jedinim listom. Biljka je trebala narasti velika i prekrasna s najljepšim plavim cvijetom. Dora je isprva bila strpljiva i pažljiva, ali nije sve išlo kako je očekivala. Koliko mu vremena treba i zašto nije poput ostalih, pitala se Dora. Odgovori na Dorina pitanja saznaju se u ovoj lijepoj priči o važnosti strpljivosti, odrastanju, posebnosti i razvitku.	Prihvatanje promjena, ali i stalnosti u životu kao dio odrastanja.
<i>Dijelim sreću</i> (prosinac)	OLDLAND, Nicholas. Medo koji voli grliti. Zagreb: Planetopija, 2017.	Moderna bajka u kojoj autor govori o medi „koji je bio toliko ispunjen ljubavlju i srećom da je morao zagrliti baš svako živo biće koje bi sreo“. Kroz ovu priču djeca imaju priliku učiti o ljubavi i blagosti te nenasilnom rješavanju stvari. Ilustracije se odlikuju snažnim, čistim linijama i oblicima te nježnim prirodnim bojama s kontrastima koji naglašavaju detalje.	Pozdravljanje dijeljenja kao dobrodošle aktivnosti u društvu.
<i>Vremeplov</i> (siječanj)	BALOG, Zvonimir. Ja konj. Zagreb: Alfa, 2013.	Najnovija knjiga klasika hrvatske književnosti priča je o konju, ali i čovjeku te načinima na koje su ljudi koristili konje tijekom povijesti. Za oranje,	Smještanje različitih načina korištenja konja u kontekst

		nošenje, jahanje...od Indijanaca, raznih kraljeva pa do policije i onih krilatih konja koji postoje samo u pričama.	vremena i prostora. Izrađivanje vlastite slikovnice.
<i>Poznavajući prošlost, razumijem sadašnjost</i> (veljača)	BILUŠIĆ, Zdenka. Faust homo volans. Šibenik: Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2008.	Autorska slikovnica posvećena znamenitom Šibenčaninu, humanistu i izumitelju Faustu Vrančiću. Kroz priču ispričavanu na malenima prihvatljiv i zanimljiv način, doznajemo o njegovom životnom putu, od ranog djetinjstva do kraja života. Navode se projekti koje je sproveo u djelo, kao i njegove vizionarske zamisli od kojih je možda najznačajniji, jasno i detaljno opisan princip rada konstrukcije padobrana po čemu je Vrančić i dobio naziv homo volans - leteći čovjek.	Prihvatanje prošlosti kao temelja za izgradnju bolje budućnosti i razumijevanje sadašnjosti.
<i>Gledam i osjećam prirodu</i> (ožujak)	BRAJKO-LIVAKOVIĆ, Maja. Zlatnorata. Zagreb: Autorska kuća, 2005.	Prema riječima autorice plaža Zlatni rat, smještena na južnoj strani otoka Brača, uljepšala je i nadahnula njezin život, stoga ne čudi da je tom netaknutom dragulju prirode posvetila svoju eko bajku. Galeb Riki, Zlatnorata, more i djevojčica Antonija, likovi su ove poetične priče za sve uzraste. U svijetu sunca, mora i galebova, oni nam govore o neraskidivoj povezanosti i prijateljstvu čovjeka i prirode.	Izražavanje vlastitih misli i stavova vezanih uz moć i (ne)uništivost prirode.
<i>Zagrli planet</i> (travanj)		Prekrasna autorska slikovnica koja nam riječju i slikom dočarava plavo prostranstvo mora u kojem	Uspoređivanje ugroženih i manje ugroženih životinjskih

	VLADIĆ, Manuela. Mauro - plavetni kit. Zagreb: Sipar, 2013.	žive kitovi. Kroz svijet plavih dubina vodi nas Mauro, plavetni kit, pričajući priču o sebi dok je još bio u majčinoj utrobi pa onda najveće novorođenče na svijetu. Njegova priča ima sretan završetak za razliku od mnogih drugih priča njegovih vršnjaka, mladunaca. Topla i poučna priča koja podiže svijest o očuvanju te životinjske vrste kao i svih drugih vrsta na našem planetu.	vrsta koje obitavaju na zemlji. Izrađivanje vlastite slikovnice.
<i>Uroni u plavi svijet</i> (svibanj)	FAN, Terry. Ocean do neba. Zagreb: Meandarmedia, 2018.	Dječak Finn živi pored mora. Prisjećajući se djeda i njegovih priča o mjestu gdje ocean susreće nebo, odlučio je djedu u čast sagraditi brod. Kad je završio, Finn je od umora zaspao. Probudio se na palubi broda duboko na oceanu. Tragajući za mjestima o kojima mu je pričao djed, Finn će upoznati prekrasna i čudesna mjesta.	Razlikovanje priča o putovanjima od putopisa.
<i>Osjeti ljetnu čaroliju</i> (lipanj)	VLADIĆ, Manuela. San o moru. Zagreb: Sipar, 2009.	Prekrasna autorska slikovnica o moru u kojoj se tekst i ilustracije prožimaju potičući čitatelja da razmišlja, sanjari i miriše, ide brodom ploviti, doživljava suton, čuje tajanstvenu pjesmu dubina, gleda oseku i let s galebovima. Koliko mogućnosti, koliko ljepote.	Prepoznavanje razlike između stvarnosti i mašte.

6. ZAKLJUČAK

"Svaki život je knjižnica" rekao je *jedne zimske noći* Italo Calvino. U ovo današnje ubrzano digitalno vrijeme sve se promijenilo, ali knjižnice i dalje opstaju. Jer one čuvaju znanje, knjige, naš život. Otići u svijet mašte, putovati nepoznatim predjelima, biti bezbrižan, siguran, miran privilegija je samo onih koji čitaju. Ta privilegija svima je dostupna, ali je za nju potrebno osjetiti ljepotu čitanja. Stoga je na nama odraslima zadatak prenijeti je i ukazati na nju odgajanjem čitatelja od najranije dobi. Prvotni utjecaj u razvijanju navika čitanja imaju roditelji, tj. sredina u kojoj se dijete nalazi, da bi se kasnije ta uloga proširila unutar obrazovanja.

U prvim pokušajima stvaranja mladih čitatelja veliku ulogu ima upravo slikovnica. Ta *minijturna knjiga koja pruža pogled u veliki svijet* prvi je strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. Zato je potrebno da bude kvalitetna. Iako u mnogobrojnoj ponudi, jer slikovnica je i tržišni proizvod, nije lako odabrati, ono na što bi se trebala obratiti pozornost kod kupnje slikovnice je usklađenost s djetetovim razvojem, tj. da temom i izgledom korespondira s njegovim razvojnim osobitostima, ima usklađenu tekstualnu i slikovnu komponentu te da je zdravstveno ispravna. Kvalitetna slikovnica treba, dakle, pratiti djetetov razvoj na svim razinama poštujući individualne razlike među djecom koje se posebice očituju na jezičnoj razini.

U kasnijem razvoju djeteta, pred sam polazak u školu, sve se više pridaje pozornost odgojno-obrazovnoj vrijednosti slikovnice. Osim nastavnika koji, više ili manje, potiču čitanje, veliku ulogu sada dobiva školski knjižničar. Kao motivator i sukreator nastavnoga procesa školski knjižničar kao nastavnik, suradnik u obrazovanju i informacijski stručnjak sudjeluje u realizaciji nastavnoga procesa organizacijom raznih predavanja i radionica, čitanjem lektire na drugačiji način, dovođenjem pisaca i ilustratora da gostuju u knjižnici te raznim drugim programima za poticanje čitanja. Školska knjižnica tako postaje nezaobilazno mjesto susreta s knjigom.

Veliku pomoć kod promišljanja o ostvarivanju svih zadataka koje školski knjižničar putem svojih uloga u odgoju i obrazovanju treba ostvariti pružaju kurikulumi. Počevši od općih, posebnih, pojedinačnih, tj. okvirnih, izvedbenih do operativnih na svakoj se razini uključuju strategije za postizanje željenih, unaprijed formuliranih ciljeva. Jedan od ciljeva, u slučaju školskog knjižničara, je upravo poticanje čitanja. Dobro razrađenim strategijama i aktivnostima, prateći ishode te postavljajući dostižne ciljeve školski knjižničar realizira vlastiti

kurikulum. Čitanje slikovnica i njihova veća zastupljenost i u kasnijem obrazovanju jedan je od njih.

Stoga bi se u nekom sljedećem popisu izbora lektire i djela za slobodno čitanje koje preporučuje Ministarstvo znanosti i obrazovanja moglo naći puno više slikovnica jer vodeći se mišlju da *ako želimo da nam dijete kroz cijeli život bude pametno, sposobno, snalažljivo - čitajmo mu i pričajmo mu priče, ako želimo da bude još pametnije, pričajmo i čitajmo mu još više priča, nemamo što čekati.*

7. LITERATURA

Knjige i članci

Ajduković, M. ; Kregar Orešković, K.; Laklija, M. Teorija privrženosti i suvremeni socijalni rad. //Ljetopis socijalnog rada. 2007., 14 (1), str. 59-91.

Batinić, Š., Majhun B. Od slikovnjaka do Vragobe, hrvatske slikovnice do 1945. Zagreb: Školski muzej, 2001.

Centner, S., Kako zavoljeti knjigu i čitanje. Đakovo: Tempo d.o.o., 2007.

Crnković, M., Težak, D. Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. g. Zagreb: Znanje, 2002.

Čačko, P. Slikovnica, njezina definicija i funkcije // U : Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 12-16.

Čičko, H. Dva stoljeća slikovnice. // Kakva je knjiga slikovnica / priredila Ranka Javor

Čudina-Obradović, Kad kraljevna piše kraljeviću: psihološki temelji učenja, čitanja i pisanja. Zagreb: Udruga roditelja Korak po korak, 2000.

Dominović, V. Kurikulum - kako dalje? // Kurikulum kako dalje?. Učiteljski fakultet. Zagreb: 2011.

Hameršak, M., Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb: Leykam international, 2015.

Jozić, R.; Pavin Banović A. Od knjige do oblaka: informacijsko-medijski odgoj i obrazovanje učenika. Zagreb: Alfa, 2019.

Kovač, M. Čitam da se pročitam: Deset razloga za čitanje knjiga u digitalno doba. Zagreb: Ljevak, 2021.

Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Lovričević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Zavod za informacijske studije Altagama, 2004. str.151.

Kovačević, D., Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta, 2012., str.111-112.

Lovrinčević, J. et.al. Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005., str. 211.

Majhut, B., Batinić, Š. Hrvatska slikovnica do 1945. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2017.

Manguel, A. Povijest čitanja. Zagreb: Prometej, 2001.

Martinović, I., Stričević, I. Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. // Libellarium. IV, 1(2011), str. 39 - 63.

Martinović, I., Stričević, I. Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. // Libellarium. IV, 1(2011), str. 39 - 63.

Narančić Kovač, S. Jedna priča – dva pripovjedača: slikovnica kao pripovijed. Zagreb: Artresor naklada, 2015. str. 407.

Peti-Stantić, A. – Stantić, M. Užitak čitanja, intelektualna razbibriga i/ili intelektualna potreba. // Čitanje – obaveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009. str. 5-8.

Peti-Stantić, A. Čitanjem do (spo)razumijevanja: Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb: Ljevak, 2019.

Petz, B. Psihologijski rječnik. Zagreb: Školska knjiga 2005.

Previšić, V. Pedagogija i metodologija kurikuluma. U Previšić, V. (Ur.) Kurikulum: 22 teorije, metodologija, sadržaj, struktura. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Školska knjiga, 2007., str. 15-38.

Rosandić, D. Metodika književnoga odgoja. Zagreb: Školska knjiga, 2005.
sadržaj, struktura. Zagreb: Zavod za pedagogiju. Školska knjiga, 2007., str. 351-383.

Sekulić-Majurec, A. Uloga sudionika odgojno-obrazovnog procesa u stvaranju, provedbi i vrednovanju kurikuluma. U: Previšić, V. (Ur.) Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaj, struktura. Zagreb: Zavod za pedagogiju. Školska knjiga, 2007., str. 351-383.

Stričević, I. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica : Uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje – obaveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009.

Stričević, I. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica : Uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje – obaveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009.

Visinko, K. Čitanje poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga, 2014.

Visinko, K., Primjena slikovnice u odgojnoj i nastavnoj praksi // Kakva je knjiga slikovnica / Ranka Javor (ur.). Zagreb: Knjižnice Grada Zagreba, Hrvatski centar za dječju knjigu, 2000. str. 70-78. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000.

Zimmermann, S., Hutchins, C. Sedam ključeva čitanja s razumijevanjem: Kako pomoći djetetu da čitaju i razumiju pročitano! Buševac: OSTVARENJE d.o.o., 2009.

Internetski izvori

Bukvić A. (2017). Književna kritika sustiže književnost za djecu: I o slikovnicama treba pisati, zar ne?. Dostupno na: <https://gkr.hr/Magazin/Teme/Knjizevna-kritika-susrece-knjizevnost-za-djecu-I-o-slikovnicama-treba-pisati-zar-ne> (5. 9. 2021.)

Bukvić, A. (2016). Velika važnost malih priča: Zašto moramo čitati djeci. Dostupno na: <https://gkr.hr/Magazin/Teme/Velika-vaznost-malih-prica-Zasto-moramo-citati-djeci> (3. 9. 2021.)

Čitaj mi. (2021). Dostupno na: <http://www.citajmi.info/slikovnica/> (28. 8. 2021.)

Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S., Vrgoč, H. (2000). Konceptija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika (prijedlog). Dostupno na: <https://pdfslide.net/documents/koncepcija-razvojne-pedagoske-djelatnosti-strucnih-suradnika.html> (18. 9. 2021.)

Gradska knjižnica Rijeka. (2015). Dostupno na: <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Sto-sve-mogu-cemu-sluzje-djecje-knjiznice> (14. 9. 2021.)

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13429> (25. 8. 2021.)

Hrvatsko knjižničarsko društvo (2002). Liste dobrih knjiga. Dostupno na: https://hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/ (20. 9. 2021.)

Hrvatsko knjižničarsko društvo. (2002). Dostupno na: https://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi (25. 8. 2021.)

Jugovac, M. (2021). Rastemo kroz čitanje: Kako motivirati djecu na čitanje? Dostupno na: <https://www.zdravi-grad-porec.hr/strucne-teme/rastemo-kroz-citanje-kako-motivirati-djecu-za-citanje/> (29. 8. 2021.)

Kuvač-Levačić, K. Razvoj i vrste čitanja, tipologija čitatelja s obzirom na čitanje »neknjiževnih« tekstova. Čitanje za školu i život: IV simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika. Zbornik radova, mrežno izdanje. Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/images/izdanja/citanje/03.html> (15. 9. 2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html (15. 9. 2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2021). Okvirni godišnji izvedbeni kurikulum za Nastavnu godinu 2020./2021. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/vijesti/okvirni-godisnji-izvedbeni-kurikulumi-za-nastavnu-godinu-2020-2021/3929> (15. 9. 2021.)

Nikčević-Milković, A. (2016). *Psihološka perspektiva motivacije za čitanje*. Dostupno na: <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?rad=811999>. (29. 8. 2021.)

Ott Franolić M. (2017) Čitajte djeci - kvalitetne slikovnice, svaki dan. Dostupno na: <https://mvinfo.hr/clanak/citajte-djeci-kvalitetne-slikovnice-svaki-dan> (29. 8. 2021.)

30. Proljetna škola školskih knjižničara (2018). Tradicija i suvremenost u radu školskog knjižničara. Zbornik radova, mrežno izdanje. Agencija za odgoj i obrazovanje, 2018. Dostupno na:

<http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=X02196&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (26. 8. 2021.)

Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet i Gradska knjižnica Rijeka. (2020). Okrugli stol: Mjesto i uloga slikovnice u odgoju i obrazovanju danas i sutra. Dostupno na: https://www.ufri.uniri.hr/files/daniUFRI_2020/Verdonik_E_knjiica_saetaka_Okrugli_stol_Dani_UF-a.pdf (8. 9. 2021.)

Topolovčan, T. (2011). Školski kurikulum kao prepoznatljivost škole. Dostupno na: https://www.bib.irb.hr/527516/download/527516.KOLSKI_KURIKULUM_KAO_PREPOZNATLJIVOST_KOLE.pdf (18. 9. 2021.)

Zašto je važno čitati naglas djetetu od najranije dobi?. Čitaj mi! Čitajte naglas djeci od rođenja. (2021). Dostupno na: <https://www.citajmi.info/citanje-naglas/> (29. 8. 2021)

Zuber, N. (2017). Mama čitaj ponovo! Zašto djeca traže da im se čita uvijek ista slikovnica. Dostupno na: <https://gkr.hr/Magazin/Teme/MAMA-CITAJ-PONOVO-Zasto-djeca-traze-da-im-se-cita-uvijek-ista-slikovnica> (28. 8. 2021.)

Diplomski i završni radovi

Ačimović, M. (2020) Metodički pristupi slikovnici u 3. i 4. razredu osnovne škole. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij.

Antić, N. (2018) Čitalačka motivacija i strategije za poticanje čitanja u razrednoj nastavi. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij.

Bolješić, V. (2016) Polazišta za promicanje djelatnosti suvremene školske knjižnice. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku.

Borovčak, J. (2015) Poticanje čitanja kod djece predškolske dobi -na primjeru Narodne knjižnice Ksaver Šandor Gjalski Zabok. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti.

Bulj, M. (2017) Uloga slikovnice u razvoju govora djece predškolske dobi. Diplomski rad. Petrinja: Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet, Odsjek za odgojiteljski studij.

Derniković Gospočić, V. (2017) Odabir kvalitetne slikovnice u narodnoj knjižnici. Diplomski rad. Zagreb : Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti.

Franković Načinović, T. (2017) Zadaće i izazovi suvremene školske knjižnice. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku.

Hadaš, E. (2016) Uloga slikovnice i važnost čitanja djeci rane i predškolske dobi. Diplomski rad. Čakovec: Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet, Odsjek za odgojiteljski studij.

Kovačević, M. (2021) Knjižnica, knjižničar i život škole. Diplomski rad. Zagreb : Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti.

Križanović, M. (2020) Hrvatska slikovnica kao vrsta dječje književnosti i kao nakladnički proizvod u prošlosti i danas. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti.

Leko, M. (2017) Važnost sudionika odgojno-obrazovnog procesa kao čimbenika skrivenog kurikulumu u odnosu na postignuća učenika. Završni rad. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Preddiplomski studij engleskog jezika i književnosti i pedagogije.

Milašinčić, D. (2017) Slikovnica za dvoje. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Grafički fakultet, Tehničko - tehnološki smjer.

Popović, B. (2021) Knjižnica u Školi za život. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti.

Sobolski, M. (2016) Uloga školske knjižnice u obrazovanju. Završni rad. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Preddiplomski studij Informatologije.

Škalamera, M. (2020) Primjena slikovnice kao sredstva učenja i poučavanja u 1. i 2. razredu osnovne škole. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij.

Žugaj Mišić, A. (2018) Uloga knjižnice u poticanju i razvoju dječjeg čitanja. Diplomski rad. Rijeka : Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku.

SAŽETAK

Uloga školskog knjižničara u poticanju čitanja slikovnica u nižim razredima osnovne škole

Slikovnica kao prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu, multidimenzionalna je i multifunkcionalna knjiga. Stručnjaci se slažu da je nije lako definirati. Ona je i ilustracija i tekst i cjelokupni dizajn. Međutim njezina uloga u stvaranju prvih čitatelja definirana je kao nezamjenjiva. Djeca koja su od najranije dobi okružena slikovnicama i koja su poticana na čitanje najčešće postaju vrsni čitatelji, a kada se tome pridruži i sustavna podrška školskog knjižničara dobivamo mlade ljude koji postaju stalni čitatelji i čitaju iz užitka. Školske knjižnice tako postaju mjesta susreta s knjigom, mjesta suradnje i podrške, školski knjižničari profesionalni promicatelji čitanja, a kurikulumi, kao aktualni obrazovni dokumenti, aktivno obvezuju, iz godine u godinu sve više, poticanje čitanja u svrhu cjelovitog razvoja djeteta s posebnim naglaskom na čitanje slikovnica koje bi ipak trebale biti češće zastupljene kako u razrednoj tako i u predmetnoj nastavi.

KLJUČNE RIJEČI: slikovnica, čitanje, školski knjižničar, školska knjižnica, kurikulum

SUMMARY

The role of the school librarian in encouraging the reading of picture books in lower classes of elementary school

The picture book, as the first structured reading material intended for a child, is a multidimensional and multifunctional book. Experts agree that it is not easy to define. She is an illustration and a text and an overall design. However, her role in creating the first readers was defined as irreplaceable. Children who are surrounded by picture books from an early age and who are encouraged to read most often become excellent readers, and when this is joined by the systematic support of the school librarian, we get young people who become regular readers and read for pleasure. School libraries thus become meeting places with books, cooperation and support places, school librarians as professional promoters of reading, and curricula, as current educational documents, actively oblige, from year to year more and more, to encourage reading for the purpose of child development with special emphasis on reading picture books that should, however, be more frequently represented in both the classroom and the subject teaching.

KEY WORDS: picture book, reading, school librarian, school library, curriculum